(C)ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

הופיעו ואפשר להשיג במערכת
ארבעה כרכים של „דברי הימים"
מחיר הכרך: —.5 ל"י
הכתובת: רח' אבן גבירול 10, ירושלים
מחיר הגליון 300 פר'

דברי הימים

חדשות העבר

Chronicles

גליון 14

(415 C.E.)
כ' טבת, ד'קע"ד ליצירה

צומצם שלטון הנשיא גמליאל הששי

פורסמו חוקים חדשים המכוונים לביטול הנשיאות

טבריה. — מבול חדש של גזירות ניתך על ראש הנשיא עם התקבל אתמול האגרת של הקיסר תיאודוסיוס II לנציבו בארץ, השר אורליאנוס, אשר לפיה נשלל מהנשיא תארו הגבוה „פרפקט", נאסר עליו לבנות בתי־כנסת חדשים, זכויות השפוט שלו צומצמו רק לגבי יהודים, נאסרה מילת הגרים ונגזר על שחרור העבדים הנוצרים.

התואנה הרשמית להתקפה חריפה זו על הנשיאות היא „עבירת החוק" על־ידי נשיאינו ר' גמליאל הששי, שבנה בתי כנסת חדשים, דבר האסור לפי החוקים החדשים של השנים האחרונות. אולם ברור ש„שמירת החוק" אינה כאן הכוונה העיקרית, אלא צמצום השפעתו וכחו של הנשיא בתחומי הארץ.

סופרנו הצליח להשיג את הנוסח המדויק של הגזירה החדשה, והרינו מביאים אותו במלואה, בכתבו וכלשונו:

מאת הקיסר תיאודוסיוס II, קיסר רומא והאימפריה, אל השר אורליאנוס, נציב פלסטינה וסקונדא:

היות ונמליאל מרמה בלבבו שמותר לו לעבור על החוק בלי עונש מפני שהוא תופש משרה גבוהה, דע לך שצוינו לראש הפקודות לקחת ממנו את העודות הכבוד של פרפקט ולהניח לו רק את מעלתו שהיתה לו לפנים, מעתה אל יבנה בתי־כנסיות חדשים, ואותם שהתחיל לבנות והנמצאים במקומות בודדים מותר ילו לגמור לבנות רק אם אפשר להחזיקם בלי התמרמרות מצד הנוצרים. אין הוא רשאי לדון דין בנוצרים, וכל המשפטים ביניהם ובין היהודים יבואו לפני שרי הגלילות. גאם יעיז לטמא נוצרי או בן דת אחרת, בין שהוא בן חורין בין שהוא עבד, באות היהודות (הכוונה למילה — המערכת) הרי חל עליו כל חומר העונש בעל כל יהודי אחר. אם יש עדיין ברשותו עבד בן האמונה הנוצרית הקדושה, חייב הוא לשחררו לטובת הכנסיה".

פרשנינו המדיני מוסיף:

מכל שורת החוקים הללו, החמור ביותר הוא החוק בדבר סמכויות המשפט. עד אתמול היתה לבתי הדין שלנו, שמונו על־ידי הנשיא, הזכות לשפוט בכל הסכסוכים והמשפטים, כאשר אחד מן הצדדים היה יהודי. בתי הדין שלנו היו יודעים ומפורסמים בכל ערי הארץ בצדקת דינם ויושרם. במעט ולא ידועים לנו עד היום מקרים של ציוות דין או משוא פנים במשפט היהודי. בתי הדין הללו הסדירו את מערכת חיינו לא רק בתוך העדות היהודיות, אלא גם את יחסינו עם שכנינו. והנה, לפי חוק חדש זה אסור יהיה עוד לבתי דין אלה לדון במשפטים שבין יהודים לנכרים, אלא רק במשפטים שבין יהודים ליהודים. מעתה נהיה תלויים בחסדם של שופטים גויים, נוצרים בעיקר, ממונים על ידי שרי הגלילות, בכל הסכסוכים המשפטיים שבנינו לבין הגויים. וידועה לנו היטב מדת „היושר" של השופטים החדשים, שכולם נוצרים. כדאי לציין שגויים עצמם היו עד כה מעדיפים בתי דין יהודיים על שלהם.

איסור לבנות בתי כנסת

הצו הקשה השני הוא הזרה על האיסור לבנין בתי כנסת חדשים. בגלל עכירה על החוק הזה, כביכול, באה עלינו השורה החדשה. כוונת הנוצרים בהוציאם את החוק הזה בתחילתו היתה ברורה: הם רצו למנוע מאתנו את האפשרות של יצירת ישובים יהודיים חדשים, של חידוש הישוב במקומות וכפרים שנהרסו כבר. בקיצור — לצמצם אותנו במקומות שבהם אנו יושבים כבר היום, ולסגור בפנינו מקומות ישוב חדשים. כי איזה יהודי ישב בעיר בה אין בנמצא אפילו בית כנסת יהודי אחד? נשיאנו, ר' גמליאל הששי, הבין היטב למטרת החוק הזה, ולכן לא שם לו לב, ובכפרים יהודים בגליל, אשר חרבו בזמנם, ואשר ישובם חודש, נתן פקודה לבנות בתי כנסת חדשים.

הנוצרים אשר רגזו על כך

(המשך בעמ' ב')

ר' אשי עורך מהדורה שניה של התלמוד

מתא מחסיא. — רבנא אשי הודיע שהוא נגש לעריכה חדשה של התלמוד.

לפני חודש ימים המתה כל בבל מתגיבות לכבוד חתימת המהדורה הראשונה של ספר־ענקים זה, שאין בעולם דוגמתו. אולם, רבנא אשי אינו יודע לאות. מבין אלפי תלמידי התכמים אשר באו לתגיבה ואשר עיינו במסכתות נשמעו גירסאות חדשות ומעניינות ביחס לדבריהם של חכמי הדורות.

רבנא אשי פותח בעיון חדש בכל הגירסאות בכל החידושים אשר יחודשו בשמעתם, ויצרפם למהדורה השניה. עוזר על ידו תלמידו רבינא. מאות סופרים מועסקים בהעתקת המסכתות.

סופרנו בסורא מוסיף: מבלי לצנן את ההתלהבות בקשר למפעל הענקים של ר' אשי ועוזריו, יכולנו לומר שחתימתו הסופית של התלמוד תבבלי תימשך עוד עשרות בשנים — בכל אופן למעלה מ־50 שנים! אך עובדה זו איננה נגרעת כלל מחשיבותה העצומה של העבודה אשר נעשתה עד כה.

היהודים יגורשו מכריתים

כרתים. — „תוך חודש ימים על כל היהודים אשר יעמדו בעקשותם לכפור בישו משיחנו לעזוב את האי.

אסור להם לקחת עמם את העבדים שאינם יהודים".

החלטה זו נמסרה לראשי עדת היהודים בשעת תפלת השחרית בשבת כדי שיקריאוה באזני המתפללים. בית הכנסת נמלא בכי ותאניה. מאז מעשה משה לפני שלושת רבעי שנה נתרושש מאוד הישוב היהודי באי. עתה הגיע הקץ על קהלה בת שש מאות שנה.

(ראה את הסיפור בעמ' ג')

לנשיא אין יורש

לנשיא ר' גמליאל הששי אין בן, וכפי שנודע לסופרנו ממקורות מהימנים בדרך כלל, הוחלט בתצר הקיסר שלא להשתמש בזכות המנוי ולא למנות בבוא הזמן יורש לנשיא הנוכחי.

בדרך זו מתכונן השלטון הרומי־ביזנטי לשים קץ לשלטון המרכזי (המוגבל) שהיה קיים בארצנו גם בנפול מלכות ישראל, ואשר רבים קוו כי ישמש מקפצה לעצמאות המלאה.

ראש ממשלת פרס — אנטי־נוצרי

עלתה השפעתה של המלכה היהודית שושן־דוכת

קטסיפון. — ראש הממשלה הפרסית בזבדן הודח מכהונתו והוחלף בראש ממשלה חדש, הכוהן מזדק. כפי שנמסר, הסיבה לשינויים אלה היא התמיכה של בזבדן בנוצרים החדשים על אף השינוי בעמדת המלך יזדגרד כלפיהם. יודעי דבר מפרשים שינויים אלה כסימן לעלית השפעתה של אשתו היהודיה של המלך, שושן־דוכת, בת ראש הגולה הונא בן נתן.

כידוע נטה בעבר המלך יזדגרד חסד לנוצרים החדשים, ואף הופצו בזמנו שמועות שהוא עומד לטבול עצמו ולקבל את דתם. אולם חל שינוי מכריע ביחסו אליהם. ראש הממשלה החדש, מזדק, נמנה אל מנהיגי האמגושים, ויש הרואים בזאת עשיית יד אחת בין העבר"ם והיהודים נגד הנוצרים. כפי שנמסר, מכין ראש הממשלה החדש חוק, לפיו יבוטלו כל הזכויות שניתנו לנוצרים, ויהרסו בתי הכנסיות של־הם. כן ניתן רשיון למלכה ליסד עיר יהודית חדשה, מצפון מזרח למקומות הישוב הנוכחים. שמה יהיה איספהן.

פרשנינו המדיני מוסיף:

ההתחרות החריפה על השלטון בפרס נסתיימה בכשלונם המוחלט של הנוצרים להשיג במזרח את המטרה שהושגה על ידיהם במערב. שושן־דוכת המלכה מילאה תפקיד ממודרגה ראשונה במיפנה זה. כיהודיה וכבתו של ראש הגולה, ישנם בידיה חוטים רבים ושפע ידיעות מכל רחבי העולם. מזה שנים מסר היא מזהירה וחוזרת ומזהירה את מדינאי פרס בפני הסכנה הנוצרית. אין כאן ענין של אמונה בלבד — היתה טענתה. הכנסיה הנוצרית בפרס כמו בכל מקום בעולם, מקבלת את הוראותיה ממרכזי השלטון הנוצרי, בעבר ברומא, כיום בביצנץ. מאחורי ההתפשטות הנוצרית (אגב, מנין להם לנוצרים הבוים כל כך ל„עולם הזה", הון תועפות שכזה?) מסתתרת המגמה היסודית של האימפריה הרומית מאז ומתמיד, להשתלט על המזרח ועל אוצרותיו. ביחוד מובנת מגמה זו לאור המפלות במערב ובאבדנה של העיר רומא ושל מושבות ספרד. ומכיון שכל הנסיונות לכבוש את פרס בחרב לא הצליחו הודות לגבורתם של חילות פרס, עלתה רומי־אדום לפסים חדשים. הזקנים של האפיסקופים לא באו אלא להסתיר את הפנים של הקונסולים והפרוקונסולים.

בשנה האחרונה נוספו עוד הריפיות מצד הנוצרים נגד כל אנשי האמונות האחרות. דבר זה שמש לה למלכה הוכחה נוספת, שלא אמונת־אהבה היא זאת, כי אם אמונת־השנאה. הידיעות שהגיעו לפרס מאנטיוכיה ואלכסנדריה הכריעו את הכף. כת האמגושים, עובדי האש, עם כל טיגתם המסורתית של בני־המן ליהודים, נמצאו בין הפטיש והסדן. אך כנראה שגם הם נוכחו לדעת שהסכנה הצפויה להם מצד היהודים קטנה היא מזו הצפויה להם מצד הנוצרים. בעזרתם פוטר ראש הממשלה שנטה חסד לנוצרים.

הידיעה על ייסוד העיר החדשה איספאהאן כמושבה יהודית היא בעלת חשיבות רבה. עד כה התרכזו היהודים בעיקר בין הנהרות פרת וחידקל והיו בשטח הזה רוב. מעתה נפתחה הדרך למרכזה של הארץ.

נרצח מלך הגוטים

כבש את ברצלונה — ואחרי הנצחון התנקש בו אחד מקציניו והרגו

ברצלונה. — המלך הגוטי אטאולף נרצח אתמול בביתו על ידי אחד מקציניו. המלך אטאולף היה באמצע מסע מלחמה נגד שבט הוונדלים, שלפני תשע שנים עברו את הפירינאים וחדרו לתוככי ספרד.

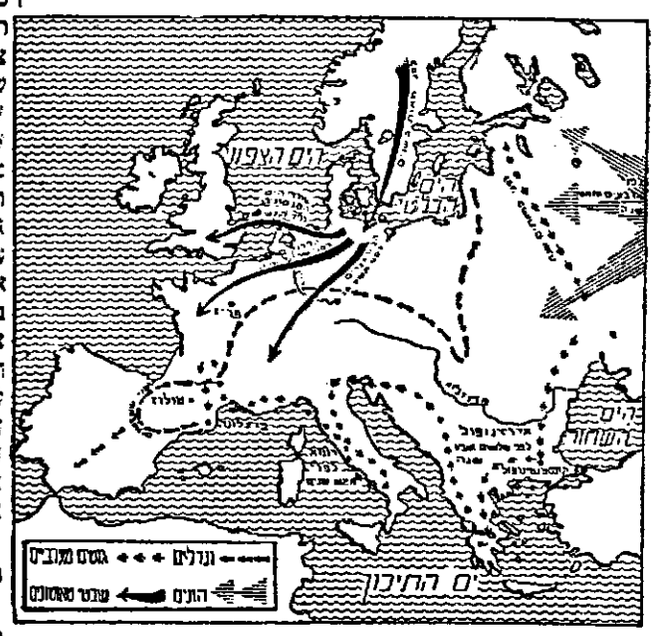

התפשטות הגרמנים באירופה

בביזה הגדולה של רומא לפני חמש שנים, ויודעי דבר אומרים, שבזכותו לא נערך בעיר טבח. הוא לקח בשבי את הנסיכה גלה פלסידיה, אחות הקיסר, ונשאה כעבור שנתים לאשה. לאחר שוד רומא פרץ סכסוך בין שני הגיסים. אלריק רצה להוביל את הגוטים לסיציליה וצפון אפריקה ולהקים שם ממלכה עצמאית, ואילו אטאולף הציע לחזור לצפון איטליה ולגליה, ולהקים שם ממלכה גוטית במסגרת הקיסרות הרומית, אשר לדעתו אי־אפשר לנצחה. הסכסוך נסתיים עם מותו הפתאומי של אלריק, אחר כשלון הנסיון לעבור באניות לסיציליה. אטאולף ניצל את ההזדמנות, הצליח להבחר כמלך והוביל את הגוטים לגליה. הוא כבש את טולוז וכל ערי דרום גליה, הצליח להדוף את הבורגונדים והפרנקים צפונה, ולפני שנה התחיל במסעו נגד הונדלים.

הוא ניסה להחדיר את חכמת רומי לגוטים הברבריים.

הקצין הרוצח היה ידוע כאחד מידידיו המקורבים של המלך אלריק המנוח.

הוא הספיק לערוך אתם קרב אחד לפני העיר ברצלונה, לנצחם ולכבוש את העיר. וכאן נהרג בידי אחד מקציניו. סיבת הרצח עדיין לא ידועה. ייתכן שאותו קצין התנגד למדיניות המלך אטאולף, אשר שאף לשיתוף פעולה מלא עם הקיסרות הרומית. הרוצח הצליח להמלט.

כמה וכמה פעמים הביע אטאולף את דעתו שאין הגוטים צריכים לנסות לכבוש את הקיסרות הרומית, כי לא יצליחו בזאת. בניגוד לכך רצה המלך הנרצח לשרת את הקיסרות במלחמתה בשבטים גרמניים אחרים, ועל ידי כך לזכות להכרתה ולסיועה בהקמת ממלכה גוטית בתוך מסגרת הקיסרות.

המלך אטאולף היה גיסו ויורש כסאו של המלך הגוטי הגדול אלריק, שמת לפני 5 שנים בדרום איטליה. הוא השתתף בכל הקרבות הרבים שבהם נלחמו הגוטים המערביים ברומיים. בהיותו צעיר הספיק להשתתף לפני ל"ז שנה בנצחון הגדול של הגוטים על צבאות הקיסר ולנס, ליד העיר אדריאנופוליס, בו נהרג הקיסר הרומי. אח"כ לקח חלק פעיל בכיבושה ושדידתה של יון ע"י צבאות גיסו, ולאות הוקרה על אומץ לבו בקרב מינהו אלריק כמפקד אחד מאגפי הצבא. הוא נפצע קשה בקרב עם המצביא הגרמני שנשכר ע"י הונוריוס, סטיליכו, ובקושי התחמק מן השבי. לפני תשע שנים, לאחר שסטיליכו הוצא להורג בפקודת הונוריוס, פקד אטאולף על יחידות החלוץ הגוטיות שפרצו לתוך איטליה. הוא השתתף בהקפת רומא, ואחר כך הוכרח לסגת מן הארץ.

הלוויתו של בר־חנינא

חכמים ותלמידי חכמים מכל הארץ השתתפו אתמול בהלוויתו של החכם בר־חנינא. הספיד אותו ר' מני השני מצפורי.

תשומת־לב מיוחדת עוררה השתתפותו של הירונימוס הנוצרי, מייסדו וראשו של המנזר בבית־לחם.

הפתעה ראשונה היתה בלשון העברית הצחה אשר בפיו, אך הפתעה זו מצאה את פתרונה בשגיה, הגדולה ממנה: הנפטר הגדול היה מורו של הירונימוס. במשך שנים רבות היה בא בחשאי לבית־לחם ומלמדו עברית ויותר מזה דברי מדרש ואגדה. ועתה בא התלמיד הישיש לחלוק כבוד לרבו.

הפילוסופית היונית היפטיה נרצחה על ידי אספסוף נוצרי

אלכסנדריה. — מעשה זועה נעשה אתמול על ידי האספסוף הנוצרי בעיר, כאשר הפילוסופית היפטיה, מרצה לפילוסופיה באוניברסיטה היונית של אלכסנדריה, נסחבה ע"י האספסוף שהתעלל בה ולבסוף הוצאה להורג באחת הכנסיות שבעיר.

הפילוסופית היפטיה היתה בדרגה מביתה לאוניברסיטה היונית. כאשר נתקלה בהמון נוצרי מוסת בידי הנזירים. ההמון עצר את המרכבה, הכה מכות רצח את הרוכב והמשרת שניסו להגן על גבירתם, והוריד בכוח את הפילוסופית היפטיה. היא נסחבה בידיה וברגליה לכיכר העיר, ושם הפשיטה האספסוף עירומה, והחל זורק בה ירקות רקובים, בוץ וגללים. הנזירים עמדו כל הזמן מן הצד והתבוננו בכובד ראש כשהם מצטלבים מדי פעם ועושים תנועות צלב באויר. לאחר שנותרה היפטיה כמעט מחוסרת הכרה, נסחבה ע"י ההמון לתוך כנסיה סמוכה, ושם נרצחה בפראות, בזמן שהנזירים ושאר הקהל שרו שירי הודיה והתפללו לאלוהיהם ולישוע משיחם.

במשך כל זמן ההתפרעויות לא

(המשך בעמ' ד')

בית הכנסת עדיין „מושך"...

השנה, כבכל שנה לפני הימים הנוראים, הודבקו על הקירות של כל הכנסיות הנוצריות ושל בנינים צבוריים אחרים בעיר הכרוזים האלה הלקוחים מדרשותיו של יוחנן כרזוסטומוס שהיה שנים רבות מטיף באנטיוכיה:

„אצל היהודים האומללים והעלובים מתחילה כעת מערכת חגים: תקיעות שופר, סוכות, תעניות, והנה רבים משלנו הולכים כדי להזין עיניהם בחגיגות, וקצתם אינם בושים להשתתף ממש עמהם!... ידעתי היטב כי רבים מכבדים את היהודים ורואים קדושה במנהגיהם, לפיכך אני נחפז לעקור דעה נפסדת זו מן השורש. אין בין בית הכנסת והתיאטרון ולא כלום. גם בו מתכנסות חבורות גברים מפונקים ונשים פרוצות. בית הכנסת אינו תיאטרון ובית זמה בלבד, אלא גם מערת פריצים ומרבץ לחיה. אם אמנם אין שם אלילים, הרי שדים יסתופפו שם. זהו בית מועד לרוצחי ישו, לרודפי הצלב. יזהרו נא הנוצרים שנשיהם לא תלכנה שמה פן תביאינה את השד בנפשן הביתה. הן מבקשות תחבולות לבוא בסתר לבית הכנסת."

פרעות באלכסנדריה

יהודים רבים גורשו מהעיר כשבתנתם לבשרם

אלכסנדריה. — האספסוף הנוצרי בעיר עדיין לא התעייף מהשתוללותו ואתמול הגיע לנקודת שיא בתעלוליו בנחשול השני של הפרעות. קירילוס התנפל על בתי יהודים, שדדם ובזזם, העלם באש, ואחר־כך הכרית את יושביהם לעזוב את העיר כשרק כותנתם לעורם.

המושל אורסטס, אשר ניסה להרגיע את ההמון ממעשיו והופיע בראש פלוגת צבא שכירים גרמניים חדשים, נרגם באבנים ונפצע בראשו. החיילים הגרמנים שהיו אתו לא נקמו אצבע כדי להשתלט על ההמון המשתולל.

התפרעות אחרונה זו של הנוצרים מהוה נקודת שיא בשבוע מלא מתיחות. הנוצרים טוענים שהם רק השיבו להתקפה היהודית על אחת מבתי הכנסיה שלהם.

הענין התחיל לפני 5 ימים, בתי־אטרון העירוני. יהודי הכיר בקהל את המסית הידוע היארכוס, אשר ניסה לפני שבועות מספר להסית את ההמון הנוצרי לפרעות ביהודים.

היארכוס ניסה לברוח בעזרת נוצרים שהיו בקהל. פרצה קטטה גדולה, והיהודים והיונים שבקהל עזרו למשטרה לאסור את המסית. הוא הובל לבית־הסוהר. שלשה ימים לאחר המקרה הזה סידרו הנוצרים פרובוקציה חדשה להסערת הרוחות. הם הפיצו שמועות בעיר שכנסיה נוצרית הובערה ע"י יהודים. התאסף קהל נרגש ופרצו המהומות אשר לא שככו עד היום.

(המשך בעמ' ד')

נוצרים שרפו בית יהודי במאוריטניה

קיסריה, מאוריטניה — ביתו של גבאי בית הכנסת בעיר, בודריוס, עלה אתמול באש. אעפ"י שלא נמצאו כל סימנים, אין כמעט ספק שהבית הועלה באש כנקמה על חלקו של בודריוס בהרשעתה בדין של הנוצרית מרקיאנה. כזכור הודענו לפני כמה ימים על מעשה שנעשה בעיר על־ידי קנאית נוצרית, שהרסה באמצע היום את פסל דיאנה שעמד בכיכר העיר. היא חשבה כנראה שהשפעת הכנסיה על השלטונות תגן עליה. אולם היונים, בסיוע יהודי המקום, תפסוה והעמידוה לדין. הגבאי בודריוס היה פעיל מאד במתן הסיוע המשפטי, אשר בגללו נאלצו השלטונות לחייב בדין את הנאשמת. תוך מהלך המשפט איימה מרקיאנה על בודריוס כי אם יתערב לרעתה יישרף ביתו. והנה אתמול, מיד לאחר שנודע בעיר פסק־הדין המחייב את הקנאית בפשע, הציתה יד נעלמת את ביתו.

(C) ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

דברי הימים

כ׳ טבת, ד׳קע״ה ליצירה

מרה שחורה ודמדומי הנשיאות

האמנם הקיץ הקץ על הנשיאות? אכן, כך נראה הדבר. מרה שחורה ירדה על בית הנשיאות אשר בטבריה. אמנם נתפרסמה בעולם כולו הרפואה אשר המציא נשיאנו גמליאל הששי נגד מחלת המרה השחורה, אבל ספק גדול הוא אם תועיל רפואה זו לו עצמו ולביתו, גם אם תביא נחת רוח לרבים בעולם. אילו היו הגזירות האחרונות אשר גזרה המלכות על הנשיאות, סבה עיקרית למרה השחורה ולהרגשת הקץ, אפשר היה לנחם ולאמר: „בטל מלך בטלו גזירותיו״. אילו היתה סבת הדבר גזירת השמים שאין לו בן ויורש לנשיא, היינו מנחמים ואומרים: ראשית, עדין לא זקן הנשיא, כי יתיאש מזרע. שנית: יש גוא־לים מבית דוד. אם מבני אביו של הנשיא ואם מבני ראשי הגולה אשר בבבל ולא אלמן ישראל כי לא יכרת זרע מבית דוד.

אולם סיבת שקיעתה של שמש הנשיאות עמוקה היא מכל אלה. כשלש מאות שנה קיימת היתה נשיאות זו. והיו לה ימי זוהר ופאר ושלטון וכבוד וצדק ומוסר, והיו לה ימי ירידה ואפס־אונים ואף ימי חרפה ושחיתות. היה זה נסיון לקיים חול המועד אחד ארוך, כעין זכר למלכות, כעין דמדומי מלכות. אבל כל דמדומים אינם יפים אלא כסימן של שקיעה או כסימן של זריחה. בימי רבינו הקדוש, ר׳ יהודה הנשיא, עוד היתה תורה וגדולה במקום אחד. אך מאז ואילך באו חכמים, חכמי טבריה מכאן וחכמי בבל משם, ונטלו את כתר התורה לידיהם, ומאז אין העם פונה עוד בעניני תורה ומצוות כי אם לחכמים.

מאידך לא עשו הנשיאים ולא כלום כדי להחזיר עטרת מלכות ממש לעם, כדי להחזיר כסא דוד לירושלים. ולא זו בלבד, אלא שמתנגדים היו בכל תוקף לכל נסיון שנעשה למרוד במלכות וניטשטש הגבול בין היותם שליחי העם אל הקיסר להיותם שליחי הקיסר אל העם. והרי גם את היד ששלח להם יוליאנוס קיסר דחה דחו ולא עלה נשיא לירושלים כשם שירד מדי פעם לקיסריה.

על כן, גם אם קבל העם את מרותו של הנשיא מתוך חסד נעורים של בית דוד ומתוך הטובות שצמחו לו ממרות זו בענייני משפט ובענייני חינוך, אין לומר שהיתה אהבה רבה מצד העם אל הבית הזה. כתר תורה הועם, כתר מלכות לא הודלק. חיי החול של העם עדין קשורים הם וצמודים לבית זה, אך לבו, לבו נוטה אם לאנשי המדרש הדורשים בשבתות ובימי חג ומרעיפים טל עליהם ואם לאנשי המעשה החותרים בלי הרף בגלוי או בסתר להחזיר עטרת מלכות לישראל.

הגזירות אשר גזרה מלכות רומי ואשר פירושן למעשה הוא ביטול שלטון עצמי לעם, התוצאה העיקרית שלהן היא: שעבוד חיי יום יום, במשפט ובמסים, שעבוד במישרין לקיסריה ואנטיוכיה, אשר יגביר את השנאה וקיסריה ולאנטיוכיה ועלול לגרור מאורעות שאת אחריתן אין לדעת. ומאידך: עם ירידת הנשיאות ייצמד העם עוד יותר למעייניות התורה ולמרכזיהם שהם ברובם בבבל.

המלכות ודאי שלא לטובתנו נתכוונה בגזלה מהנשיא את שרידי כוחו וגדולתו, אבל עדיין ספק הוא, אם מזימתה של המלכות הנוצרית בגזירתה זו ובגזירותיה האחרונות להביא כליה על בית ישראל שהוא כצנינים בעיניה, — ספק גדול הוא אם גזירות אלו לא ירחיקוה יותר מאשר יקרבוה למטרה.

ובאזני הנשיא ייאמר: מרה שחורה הם פרי דמדומים, פרי טשטוש תחומים, פרי בין השמשות, ורפואתה: האור הגדול והבהיר „כצאת השמש מחופתה״.

✶

הגרון אשר יצא מן היער

אין איש ביהודה ולא נפש בישראל, אשר ישבו לארץ ויבכו יחד עם הייר־ונימוס הנוצרי: „איכה נפלה העיר רומא, מושלת בגויים״. אולי יש לו לנוצרי סיבה להתאבל על חורבנו של מערב האימפריה. לנו, ליהודים, אין סיבה לכך. טובות מידי רומי זו לא באונו, לא כשהכתה אותנו בשם זיאוס היווני ולא כשהכתה אותנו בשם ישו היהודי. עשרנו בא לנו מעמל כפנו, רוחנו — מתורתנו. לא להם ולא תורה נתנה לנו רומי. חניבעל, אשר עברית היתה שפתו וברק שר צבאו, עד שערי רומא הגיע. ארץ אחת היינו בגבולות האימפריה אשר מרדנו בה, ופעם, פעמיים ושלש פרקנו את עולה מעלינו. מאתיים אלף מחייליה נפלו במלחמה עמנו בלוב וקפריסין. ואין צורך לומר מה עוללה לנו היא, מחריבת מקדשנו. לא! בנפול אויבתנו — שמחנו שמחה. וגם זאת ידענו: ראויה היתה רומי זו, על שחיתות המידות והחיים אשר בה, כי יגיע קצה.

ובכל זאת אין שמחתנו זו יכולה להיות שמחה מלאה לאיד. כי מטה הזעם אשר מחריב את כל ארצות רומי במערב, מטה אימה הוא, ולא ידוע עדיין עד לאן יגיע. שבטי גרמנים פראים יורדים מן הצפון, מיערות עד. אכן, אומרות השמועות כי בניגוד לאלילי מצרים והמזרח, אין דמות חיה לאלהיהם, כי אם איזה אל מטיל רעמים, אך לעומת זאת הם עצמם דמות חיה להם. עוטי עור כשלמה, חיים על השוד והגזל, עיקר מאכלם החזיר. שותים לשכרה, משרתים בשכר או שולטים באכזריות, ומקום מנוחה אין להם. שוב פושטים מזרחה, מערבה. וגם אם נסוגו לפי שעה מהמזרח, אין שום ערובה לכך שלא יפשטו שוב מזרחה.

„אם תראה סוס פרסי קשור לאילן בארץ־ישראל צפה לרגלו של משיח״, אמר רבי שמעון בר יוחאי. אכן: אילו מידי פרס באה המפלה על מלכות רומי והיתה זו נחמה לנו ואות לגאולה, כי אכן גדלו וחזקו אחינו אשר במלכות פרס ועוד נכונו להם עלילות. אולם גרמנים אלה, מחריבי המערב, נושאים עמם את חיית הצפון, שוד וטרף; מידם לא תבוא גאולה לנו.

שמועות סתומות המגיעות מרומא אומרות שעם כל השלל אשר לקחו עמם שבטי גרמן הפראים, היו גם כלי בית המקדש אשר נשתמרו שם מאז החורבן. מצפרני הנשר הרומי עוד היתה התקוה שנצילם, אך מידי חזיר הבר הגרמני — מה נציל?

החש בשיניו מהו עושה?

ידוע: נוטל שום יחידי, שאין בו צלעות אלא שדרה בלבד, מורס אותו בשמן ומלח, שם על צפורן אגודלו בצד זה שהוא חש בו ומקיף לו שפה של עסה, לבל יגע בבשר.

אך כל הטרחה למה?

מוטב שתיטול

„מזור״

רפואה שיש בה מכל אלה ואין ממנה סכנה לבשר, ומקהה מיד כל כאב שניים

חומת התלמוד שבנו החכמים להגנתו ולביצורו של עם ישראל

עם חתימת המהדורה הראשונה של התלמוד הבבלי ע״י רב אשי

מאז הבקיעו גויים את חומות ירושלים, שוקדים חכמי ישראל על הקמת חומות ממין אחר למען ביצורו של ישראל. חומה ראשונה הקים רבנו הקדוש, ר׳ יהודה הנשיא. חומה שניה ושלישית הוקמה בדורנו: האחת בתלמוד הארץ־ישראלי, כות ברוח. וודאי לא מקרה הוא זה שבימים שנשמטות ומתפוררות אבנים אחרונות של המלכות בגוף, בימים שיורד כבוד הנשיאות שהיא שריד שלטון ממלכתי, גבוהה והולכת חומת המלכות הרוחנית שביטויה הוא התלמוד.

עמוקות, אל פלגי שובבות מבדחת — ושוב אתה יוצא למסלולים כבדי־אבן מדודים, ישרים ישרים.

אם יש בבואה לחיינו הרי הספר זה בבואתם. כי אכן סבובים ומסובכים חיינו, בין קודש לחול, בין מציאות וכיסופים, בין כובד ראש לשמחת חתנים ושמחת תורה, בין עושרה של גלות בבל לדלותה של גלות אפריקי, בין נעלבים ואינם עולבים באלכסנדריה לנושאי כידון ורומח בערב, בין עברית לסורסית, בין דוחקי קץ למחשבי קץ.

אכן, זר לא יבין את זאת. ופחות מכל יבין כיצד על כל תהום רבה ורחבה זו מרחפת רוח אלהים אחת, כיצד כל אלה בכל התפוצות מצטרפים בכל זאת לצבא ישראל השומר על מבצר ישראל, כל הנחלים הולכים אל ים התלמוד.

רבות הבעיות אשר לא נפתרו, רבות הקושיות אשר לא ניתרצו, אבל „תשבי יחרץ קושיות ואבעיות״ קבע רב אשי. כישבוא אליהו, מבשר הגאולה, נצא מסבך הניגודים הרבים והסתירות. שוב נהיה שלמים ומושלמים, שוב לא ישמשו אור וחושך בערבוביה. אולם „עד כי יבוא שילה״, עד לביאת הגאולה יהיה התלמוד מאריה על גבי לבנה, למשמר חיינו. יפה יפה עשה רב אשי: לא חוקים ומשפטים בלבד נלמד מעתה מעל דפי התלמוד, כי אם גם נגשום את נשמת אפם החמה, החיה, של חכמי הדורות. נחיה עמם ויחיו עמנו, עם כל אחינו בני ישראל בכל תפוצות הגולה.

הן זה גשר־אדירים מעל נהרות הדורות מאז חתימת המקרא עד ימינו אנו, הן אלו צנורות צנורות, דרכם נשתה ממעינות אבות ונביאים וסופרים וחכמים. חומות אלו נטלטל עמנו.

מאחורי חומות אלו שוקקים חיים, חיי־„במקום־מלכות״. מלך ישראל ציותה עליו תורה לכתוב לו ספר משנה תורה. ואנו, שכולנו בני מלכים אנו, כאשר אמר עלינו התנא הקדוש ר׳ שמעון בר יוחאי, אנו כותבים בימינו לכל בית ישראל את זו המשנה והגמרא, ההלכה והאגדה. את החומות האלה לא יפרוץ צר ואויב. בתוכם נחיה עד אשר תיבנה ותכונן ירושלים.

תלמוד הירדן ותלמוד הפרת

לוח זה מראה לקוראינו את סדר המסכתות של ששת הסדרים על הגמרות שחוברו להן בתלמוד הירושלמי והבבלי.

אשר לא לשווא מכנים אותו בשם ירושלמי, אף על פי שלא בירושלים נחתם — והשניה נחתמה בימים אלה בבבל. „ביום שמת ר׳ עקיבא נולד ר׳ יהודה הנשיא״ — לומר לך: ביום שניחתה מכת נוספת על התקווה לשוב לחיי מלכות בגוף, הונח היסוד לחיי המל־

זר לא יבין זאת. זר לא יבין את דרכי התלמוד, זר יטעה באלפי הנתיבות והשבילים המפותלים והמסובכים. הנה נדמה לך שאתה נמצא בדרך המלך ופתואם אתה מובל לצדדים אל אגמי אגדתא מופלאים, אל חורשות סיפורי מעשיות, אל מכרות מחשבות

צורה חדשה לספרים

דפים תחת מגילה

מתנה נאה ומשונה נתקבלה בימי החג בשביל הנשיא. כאות הוקרה על הרפואה נגד מרה שחורה שהמציא נשיאנו רבן גמליאל הששי שרופא הוא, רפואה שזכתה במהירות רבה לפרסום ולשימוש רב ברחבי העולם (הלוקה מאוד מאוד במחלה זו), שלחו הרופאים היהודים מאלכסנדריה את ספר הרפואה הידוע של גדול הרופאים בכל הדורות, גלן.

אולם המשונה במתנה זו היא צורתו. ספר שאינגו תפור יריעות למגילה אחת, כי אם עשוי דפים דפים כרוכים יחד דף על גבי דף. קירות הכריכה מלפנים ומאחור הם מעץ ומצופים עור.

זוהי המצאה חדשה של סופרים באלכסנדריה ואין לדעת, אם תתקבל בכלל. לפי שעה נראה שדרך גלילתו של ספר נאה ונוחה יותר, או

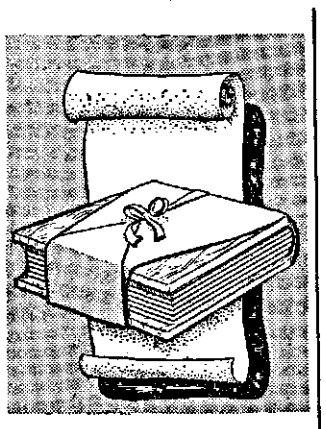

שמא אין זה אלא כוחו של הרגל.

וכבר דובר בבית הנשיא, איזה שם יקרא ספר זה שאינו מגילה. יש מי המציע „מדף״ על שם הדפים ויש מי האומר „כרך״ על שם כריכת הדפים זה על גבי זה.

חג התלמוד של יהודי פרס

מלך פרס ואשתו, המלכה היהודיה בת־שושן, השתתפו בסעודת המצווה של גדול האמוראים

— מאת סופרנו בסורא —

מי שלא ראה את חגיגת התלמוד במתא מחסיא בירח הכלה האחרון באלול, לא ראה שמחה מימיו.

מי ימנה את רבבות אחינו בני ישראל אשר באו מכל פינות הארץ, בהגיע אליהם הידיעה כי חודש כלה זה עולה בחשיבותו על כל אשר היו עד כה. ומה עוד שנפלה הידיעה בקהל שלחגיגת הסיום יופיעו המלך יזדגרד בכבודו ובעצמו בלויית המלכה שושן־דוכת („בת־שושן״).

ואכן, עין לא ראתה שמחה שכזאת. במשך החודש כולו נמשכה בבית המדרש הגדול הקראת המסכת האחרונה, זו מסכת נדה לסדר טהרות — כמובן שבלימוד המסכת אשר סודרה בירחי הקיץ, השתתפו רק תלמידי חכמים שמספרם עלה על אלף וחמש מאות. המקריאים בפניהם והמסבירים היו תלמידי רב אשי: רבינא, רב אחא בר אבא, ראש ישיבת פומבדיתא, אמימר מישיבת סורא ומר זוטרא תלמיד־חבר של רב אשי. בזאת נסתיימה המסכת השלושים ושבע של הגמרא והיא האחרונה. קרוב לעשרים שנה נמשכה המלאכה. בכל ירח כלה הקריאו את המסכת אשר סיימו את עריכתה.

את הפרק האחרון ביום כ״ב של אלול גמר רב אשי עצמו, אשר הוכתר באותו יום בתואר רבנא. ביום זה התאספו בבית המדרש ומחוצה לו כשלוש רבבות, שחזו בבוא החכמים והשליטים לחגיגת הסיום. קולו של רב אשי שהוא בן שבעים וחמש, גבר כארי והדביר כל נפשות השומעים.

באותו ערב התקיימה סעודת

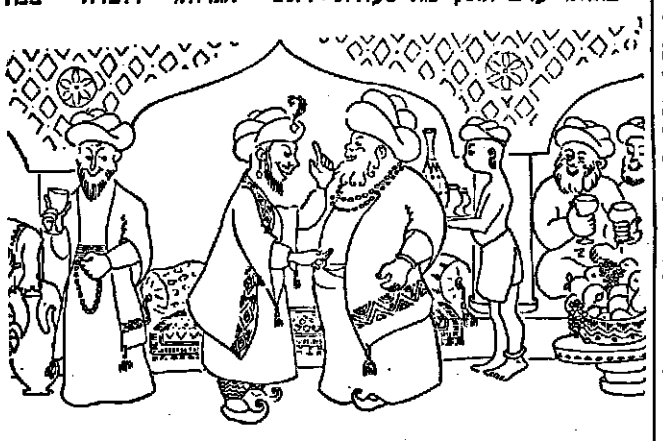

המצוה הגדולה בחצר בית המדרש. את עשרו של רב אשי ידענו מאז. אך כנראה שלסעודת מצווה זו הוציא רב אשי את מחצית הונו. פאר השולחנות באור מאות הפנסים לא בייש אותנו בעיני המלך, המלכה וכל רואי פניהם. לשולחן ניגשו האורחים הנכבדים לפי הסדר: ראשון — המלך יזדגרד, ששערות ראשו היפות יורדות לו מזה ומזה והשביל באמצע; אחריו דרופילא שהוא משנה למלך; אחריו ראש הצבא ואחריו הרביעי בדרגה במלכות פרס, ראש הגולה, הונא בר נתן, מזרע דוד מלכנו, והוא לבוש עטיפת משי לבנה ואבנט זהב חוגר אותו.

רבו תשואות הרבבות גם למראה פניהם. אך לשיא הגיעה הצהלה בצאת מהמרכבה המלכה שושן־דוכת, בתו של ראש הגולה, ולצדה בנה בהרם־גור החמישי שעתיד לרשת את כסא המלכות. כיום הוא כבן עשר, והמלכה הביאתו לחגיגה זו במיוחד מבחריין שעל גבול פרס ואשר שם שולטים שבטי צבא יהודיים מערב. לשם שלחה אותו המלכה כדי שיתחנך ברוח גבורה ופשטות. קריאות הידד: „יחי מלכתנו! יחי בהרם יורש העצר!״ לא פסקו שעה ארוכה.

לקראת האורחים יצאו רב אשי, מר זוטרא ואמימר לבושי טליתות משי תכולות עם אבני לובן, והרכינו ראשיהם עמוק עמוק כיאות לכבוד מלך.

לאחר הברכות אשר ברך רב אשי והונא בר נתן נפתחה סעודת המלכים, אשר סעודת אחשורוש בשעתה כאין וכאפס כנגדה. כטוב לב המסובים ביין נגש יזדגרד המלך אל חותנו ראש הגולה הונא בר נתן, אשר בשעת הריקוד נשמט אבנטו, המלך תיקן את האבנט של ראש הגולה ואמר: „אתה שבן־מלכים אתה לממלכת כהנים וגוי קדוש, לא נאה שיהא אבנטך רפוי״. אמימר שעמד על ידם טפח לו לראש הגולה על שכמו (דבר שלא היה מעין לעשות אלמלא היין) ואמר: נתקיים בך הפסוק „ויהיו מלכים אומניך״.

עד חצות הליל נמשכו המזמורים והמחולות ברחובות ובשדות מסביב למתא מחסיא.

מאז ר׳ יהודה הנשיא לא היו עוד תורה וגדולה במקום אחד כאשר זכינו לראותם יחד בחגיגת סיום זה.

צומצם שלטון הנשיא גמליאל הששי

(המשך מעמ׳ א׳)

מאד, התלוננו בפני שרי הגלילות ואף שלחו מכתב בקשר לכך לבישוף הירונימוס, אשר השפעתו בחצר המלוכה גדולה מאד. השלטון השתמש בהזדמנות זו שנפלה לידו ופירסם את שורת החוקים החדשים.

עצם העובדה שאפילו גמירת בתי הכנסת העומדים בבנינם תלויה בהסכמת הנוצרים („מותר לו לגמור לבנות רק אם אפשר להחזיקם בלי התמרמרות מצד הנוצרים״ ככתוב בחוק) מעידה כאלפי עדים על הכוונה האמיתית של הממשלה.

שחרור עבדים נוצרים

החוק השלישי כוונתו להכו־

תינו מכה כלכלית. כמה וכמה פעמים נסו כבר הקיסרים לגזור על איסור קניתם והחזקתם של עבדים נוצרים, ולא הצליחו. העבדים המצויים בשווקים הם ברובם עובדי אלילים, אבל גם חלק הנוצרים אינו מבוטל. עבדים יהודיים כמעט שאינם בנמצא. לכן, אם זקוק אכר לעבדים בכדי לעבד את אדמתו, עליו לקנות עובדי אלילים או נוצרים. גם הסוחרים הגדולים, אשר ברשותם מחסני סחורות גדולים והם מארגנים שיירות גדולות ממקום למקום, נצרכים להרבה עבדים. חלק גדול מעבדים אלה מתגייר במשך הזמן ומקבל עליו את עול מצוות היהדות. גם מבין העבדים

הנוצרים רבים העוברים לדתנו. כוונתה של הכנסיה היא, כמובן, למנוע או להפחית את התפשטות היהדות, לכן מצווה החוק החדש על שחרור העבדים הנוצרים. הכנסיה מוצאת לה בעלי ברית נלהבים בקרב בעלי האחוזות הנוצריים המקווים להיבנות מהרס החקלאות היהודית.

התואר פרפקט בוטל

כן מבטל החוק החדש את התואר הגבוה שניתן לנשיא, תואר הפרפקט, ביחד עם תעודת כבוד מיוחדת, שניתנו לו כאות הוקרה לחכמתו הרבה ולידיעותיו הרחבות, בפרט בתורת הרפואה. בזכות חכמתו זו היה נשיאנו מקובל מאד בחצר הקיסר, עד שהחלו הנוצרים הנוצרים להסית את הקיסר כנגדו. עכשיו ניצלו הנוצרים את ההזדמנות הזאת של החוקים החדשים, והשפיעו על הקיסר שיבטל את תוארו זה של הנשיא.

איסור מילת גרים

ואחרון בשורת החוקים הללו הוא החזרה על הגזירה בדבר איסור מילת גרים. מטרתו של חוק זה למנוע מעובדי האלילים ומן הנוצרים את האפשרות לקבל את עול דתנו. אין זה חוק חדש, אלא חידוש חוק ישן, ויש לשער שגם עתה תהיה השפעתו כמו בפרסומיו הקודמים.

וזו שושלת הנשיאים

בקשר להתקפה הנערכת ע״י השלטון הקיסרי על הנשיאות בישראל, הננו מביאים לפני קוראינו את רשימת חמישה עשר הנשיאים ששלטו עד כה. ואלה הם:

א. הלל הזקן — נצר דוד. עלה מבבל ולמד אצל שמעיה ואבטליון. חידש את נשיאות הסנהדרין בימי הורדוס. בנו —
ב. ר׳ שמעון — היה נשיא הסנהדרין זמן קצר מאד. בנו —
ג. רבן גמליאל הזקן — הראשון להקרא רבן. בנו —
ד. ר׳ שמעון — נהרג בזמן חורבן מקדשנו. בנו —
ה. ר׳ גמליאל השני — נשיא הסנהדרין ביבנה אחרי מות ר׳ יוחנן בן זכאי. בנו —
ו. ר׳ שמעון השני — העביר את הסנהדרין לאושה. גדול בתורה. בנו —
ז. ר׳ יהודה הנשיא — תותם המשנה. העביר הסנהדרין לצפורי. הנשיא הגדול בין הנשיאים שלאחר החורבן. בנו —
ח. ר׳ גמליאל השלישי. בנו —
ט. ר׳ יהודה, השני, נשיאה, העתיק מושבו לטבריה. בנו —
י. ר׳ גמליאל הרביעי — בימיו גלתה עטרת תורה מבית הנשיאות ונשארה רק עטרת מושלים. בנו —
יא. ר׳ יהודה נשיאה השלישי. בנו —
יב. ר׳ הלל השני — פרסם את הלוח. בנו —
יג. ר׳ גמליאל החמישי. בנו —
יד. ר׳ יהודה נשיאה הרביעי, ובנו —
טו. ר׳ גמליאל הששי — נשיאנו.

(C) ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

משה — „המשיח״ האומלל מכריתים

האמין בתמימותו כי הגאולה תבוא מידו — ועל כך שילם בחייו בטבעו במצולות־ים

— מאת חננאל בן זיבדה —

בימים ההם שסמוכים היו לאותו יום א׳ של פסח, רבו המקללים והמגרדפים את שמו של זה האיש אשר הופיע פתאום אצלנו בכרתים, קללו אותו וגדפו אותו אף על פי שנשא — לדבריו — שם גדול וקדוש: משה. כה רבה היתה האכזבה אשר נגרמה על ידו וכה רב הצחוק מסביב, שכמעט לא נותר עוד איש אשר יזכרהו לטובה. והרי עוד ימים ספורים לפני זה חשבוהו לגואל אמת...

ורק היום, כשגוברות עלינו הצרות וכשנגזר הגירוש על אחינו בני ישראל מכרתים, יכולים אנו לאמור: משה זה, גם אם לא גואל אמת היה, גם אם מעשהו לא טוב היה, כוונתו ודאי שרצויה היתה.

לפני שנה בערך היה הדבר כשהופיע. לא ידע איש מיהו ומאין יבוא. גבה קומה, עטוף טלית לבנה, שרק בשבת היה מחליפה בטלית אדומה, שהיתה נראית כסנה בוער באש, בשעה שהיה עולה לפני קריאת התורה ומבשר את בוא הגאולה. ודבריו היו חוצבי להבות וכל כך רבו האותות שאכן הגיעה העת. בשבת הראשונה בה דרש, פרשת תולדות היתה, והוא דרש בפסוק „וידו אוחזת בעקב עשו״: „בעקב״ בגימטריא מאה שבעים וארבע, קע״ד לפ״ק לבריאת העולם — ובראש השנה הבא עלינו יתקע בשופר הגדול לחרותנו, כי היא שנת מש״ה לחורבן בית מקדשנו. עד כאן מהאותות שברוח. מכאן ואילך אותו שבחיים. הנה נפלה רומא בידי שבטי גרמן, וכי לא זו מלחמת גוג ומגוג אשר נבא לה יחזקאל ואשר תבוא לפני בוא הגאולה? ומאחר שנפלה רומא מחדיבת ביתנו, משום מה עוד מתמהמה ישראל בעבדות הגולה? והגזירות אשר גזרים עלינו הנוצרים חדשות לבקרים, האם לא אצבע אלהים הן, המורה לנו, כי אין קיום לישראל בארצות עשו? ועוד: הנה הנשיא הולך עירי וכבר אמרו בשמו של ר׳ חיא שבן דוד בא כשיכלה בית הנשיאות...

והוא עובר את האי לארכו ולרחבו, כי רבו קהילות ישראל בו ובתי כנסת רבים ונאים, כי עשירים אחינו בני ישראל באי ומיטב כספיהם שולחים הם לבית הנשיא. אכן, מעטים תופשי התורה, אך יראי שמים כולם ושומרי מצוות, ולכן לא יכלו להם שליחי הנוצרים הללו

> הסופר חננאל בן זיבדה הוא תושב כריתים שעלה לא״י לחג הסוכות לשם רכישת ספרים (והתמהמה כאן).
>
> בקשר לפקודת הגרוש שפורסמה נגד יהודי כריתים, פנתה אליו מערכת „דברי הימים״ בבקשה לגולל לפני קוראינו את פרשת המשיח אשר הופיע באי לפני תשעה חדשים.

שבאו להעבירם על דתם. ואין ספק שאלמלא הגזירות אשר גזרה המלכות, רבים מבני יוון היו באים לחסות בצל השכינה.

וגם זאת: מאז נפלה רומא בידי שבטי פרא אלה מהצפון, גברו השמועות כי הנה הנה יפשטו גם אל מעבר לים. יש אומרים, כי כבר הגיעו אניות ראשונות שלהם לאפריקי, ומי יודע אם לא יעלו ביום מן הימים לאי — והרי הללו לא יידעו רחם.

משום כך רבים היו אשר האמינו בו במשה זה. ומי שלא נתן אמון בדבריו נתפש לדמותו דמות פלאים, נתפש לעיניו השחורות והבוערות. התרגשות רבה תקפה את כל אחינו באי. אכרים חדלו לעבד אדמתם, סוחרים חדלו לקנות סחורות רבות, בעלי מלאכה משכו ידיהם ממלאכות היעודות לימי הקיץ, כי הן בפירוש הודיע זה האיש משה, כי בפסח יהיה האות. וכאשר קרבו ימי הפסח הותרה הרצועה. מכל קצוי האי החלו נוהרים אליו יהודים, שמכרו את כל אשר להם.

(המשך בעמ׳ ד׳)

ביישוף דורש להפקיע אניות מידי היהודים

ספנים יהודים שומרי־שבת מדריכים מנוחתו

בעתון הכנסיה הנוצרית באלכסנדריה, „אמת ואמונה״, הופיע מאמר הסתה מאת סינסיוס, הבישוף מקיריני.

במאמר זה טוען הבישוף כי אין להרשות שענף השיט יהא נתון במדה כה גדולה בידי היהודים. לא זו בלבד — טוען הוא — שהבעלות על האניות הגדולות היא בידי חברות מסחר יהודיות גדולות, כי אם מלאכת הים עצמה היא בידיהם.

רבים קברניטי הים היהודים ואף רובם של המלחים יהודים הם. „הנרכל — שואל רועה הנוצרים — להפקיד נשמות נוצריות טהורות בידי רוצחי המשיח?״

בין היתר מאשים הוא את איגוד הימאים היהודיים ב...אדיקות יתר. אחד מחוקי היסוד של האיגוד הוא חוק שמירת שבת אף על הים. והנה המעשה שארע לו לדבריו לפני אחת עשרה שנה:

„יצאנו מאלכסנדריה ביום ד׳ בשבוע בשעות הבוקר ופנינו מדרתה לקיריני. אמנם ידענו כי שם האניה „יגאי״, ואמנם ראינו את המנורה המתנוססת על דפני האניה כסמל שלה, כי הן היתה זו אחת האניות של היהודי העשיר ארמנטוס, אך בכל זאת בחרנו בה, כי אצה הדרך לפנינו, והיא היתה לא רק הגדולה והמרווחה ביותר כי אם גם מהירה מאוד.

מאה אנשים נוסעים היינו, גברים ונשים. ששים תאים היו על הספון הנאה, מובדלים זה מזה בוילונות. גם אהלים מספר. לפי החשבון הרגיל חייבים היינו להגיע לקיריני ביום ו׳ בבוקר (היהודים האלה נוהגים לפי אינה חוק שלהם שאין מפליגין לים הגדול פחות משלשה ימים לפני השבת). אולם קלקול בהגה האיט את הנסיעה וכבר ירד היום ביום ו׳ ואנו עוד רחוקים מן החוף.

והנה התחוללה סערה איומה. עינו תלויות בקברניט — אף הוא יהודי — ובמלחים התופשים במשרטים שרובם יהודים. ופתאום נתן הקברניט אות כמתוך מין שופר שכוח והמלחים מניחים את משוטיהם וקמים. מה ארע? הקברניט מסביר בשקט: ירדה שבת קודש לעולם ואין אנו מסיעים את האניה אלא במוצאי השבת.

„היתכן״?

„הכיצד?״

„בלב ים?״

„בסערה?״

צעקות מכל צד.

ללא הועיל. הקברניט עומד ליד חרטומה של האניה. פניו מזרחה עוטה טלית יהודית מצוייצת. המלחים — שומו שמים! — גם שאינם יהודים — עומדים סביבו והם טותחים בתפלה: „מזמור שיר ליום השבת״.

הים רועש מסביב. הנוסעים מאיצים בי שאשפיע על הקברניט, אם לא בשם השכל הישר, אולי בשם פסוקים מן התורה שלהם, שכן למדתי עברית במקצת באנטיוכיה. אני מנסה דברים עמו, אך הוא עונה לי בקול שירה: „מקולות מים רבים

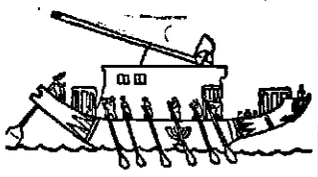

אדירים משברי ים, אדיר במרום ה׳...״

התעקש הקברניט: לא נשיט האנייה.

אמרנו: יגמרו התפלה. לא. הנה גמרו התפלה ושבו לסעודתם ומזמרים אף בשעת הסעודה, כאילו לא עמד סביבנו ים סוער. ורק עם חצות כאשר גברה הסערה, התרומם פתאום הקברניט, קרא שנים מעוד ריו הראשיים ולאחר התלחשות קצרה החליטו השלשה — שהם בחינת בית דין קטן אצלם — כי המצב הוא של פיקוח נפש, ופיקוח נפש דוחה שבת.

ונטלו את האנייה לידיהם והשיטוה.

הדבר היה לפני אחת עשרה שנה. הרבה תלונות הגשתי מאז, אך יד היהודים הללו הגיעה גבוה גבוה. כעת דומני בא הזמן הנאות לשים קץ להפקרות זו.

תפוזר אגודת הימאים היהודים!

תופקענה האניות מידי הבופרים!

ארבעה אבות נזיקין: אבות הכנסיה, שונאי ישראל

היה זמן ורומי שלטה בנו בידיה־ידי עשו בלבד. אך מאז השתלטה הנצרות על האימפריה אין היא מסתפקת עוד בשלטון היד ומצרפת גם את „האומנות שלנו״, את הקול. עד כה עוד לא נדמו לגמרי קולותיהם של „שני אבות נזיקין״ מן הצפון: אפרים הסורי מאורפא ויוחנן כריזוסטומוס מאנטיוכיה — וכבר נשמעים ברמה קולות תלמידיהם היירוניימוס שבבית־לחם והצעיר ממנו אוגוסטינוס מהיפון.

אפרים הסורי הלזה, אשר בהיותו באורפא שעל גבול מלכות פרס, ראה את עמנו בגלות פרס והנה עם גדול ועשיר הוא בחומר וברוח — הקנאה אכלה אותו, כי הן לפי תורת משיחו אין עוד תקומה לישראל, והוא כתב עלינו: „אחרי שסר שבט מיהודה ונסתם חזון מנביאים יבושו נא היהודים על קשיות ערפם״. מאוד מאוד חשש הוא כנראה שמא יחזור שבט מושלים ליהודה ותתבדה כל תורתו.

ואפרים הסורי עדיין שור תם הוא כלפי השור המועד אשר שמו יוחנן כריזוסטומוס מאנטיוכיה. „כריזוסטומוס״ פירושו: „פה מפיק מרגליות״. ואכן פה לו מפיק „מרגליות״. לא עברו אלא שתים עשרה שנה מיום מותו, אך עדיין רעד של חרדה עובר בעצמות תושבי אנטיוכיה בזכרם את נאומי ההסתה שלו. רעמים הטיל כריזוסטומוס על הנוצרים בגלל נטייתם ליהדות, ולא רק על ראל שהם מהמשובחים בעולם. הוא גם היה המסית הראשי נגד הנשיאות ואין ספק שהגזי־

המשפחתיים ומסתגרות בבתים קודרים אלה.

עוד בימי שבתו בסוריה למד

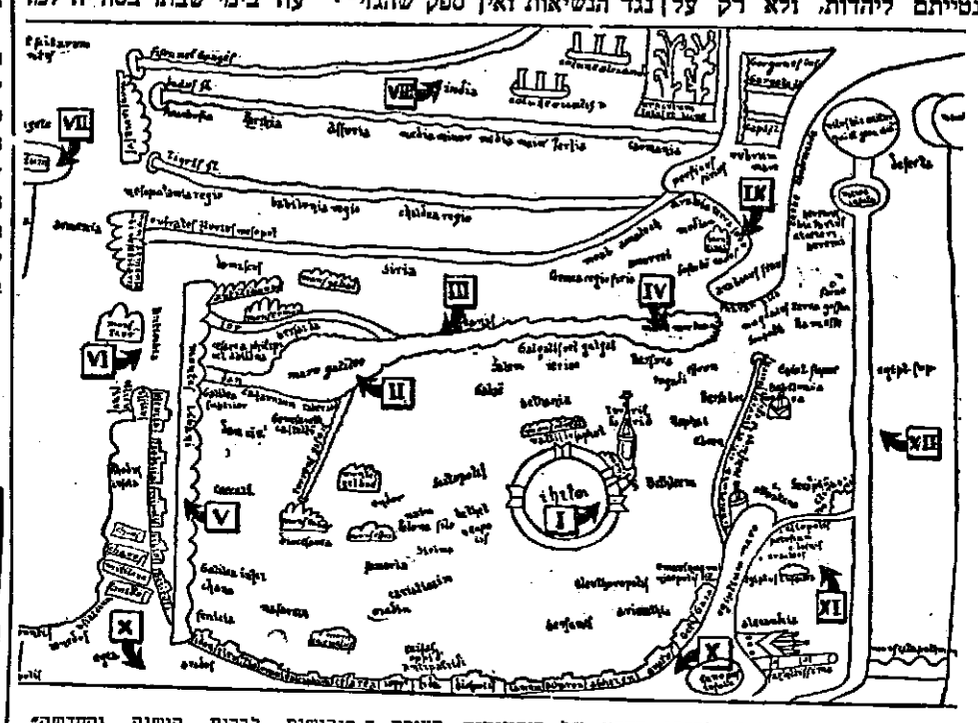

זו המפה המצורפת לספרו החדש של הירונימוס, העוסק ב„פירושים לברית הישנה והחדשה״ (כלומר לתנ״ך שלנו ולאוונגליון שלהם). המפה צויירה במיוחד כדי ללוות את הקורא במקומות המוזכרים בספר. אין כוונתה לשמש מפה בידי עוברי אורחות.

סימון המקומות בה הוא כדלהלן:

I ירושלים; II ים כנרת; III הירדן; IV ים המלח; V הלבנון; VI אנטיוכיה; VII ים הכספי; VIII הודו; IX ערב; X ים התיכון; XI מצרים; XII יאור הנילוס.

זאת, כי אם גם על ההיזדקקות שהם נזקקים לבתי דין ולרופאי ישראל. ובכן מעדיף הוא ה„אב״ הזה שבניו יתרפאו אצל כל מיני רופאי אליל ובלבד שלא יתרפאו אצל רופאי ישראל הקדוש.

אך הקרוב ביותר אלינו קרבת מקום הוא הירונימוס. זה שלשים שנה אשר התישב בבית לחם במנזר אשר הקים בה. מוצאו מרומא, ישב באנטיוכיה. בחברתו היו נשים מהמכובדות שבחברה הרומית והוא השפיע עליהן ברוח אדיקותו, עד כדי כך שהקים מנזרים לא רק לכמרים כי אם גם לנזירות, הפורשות מהחיים

רות נגד הנשיאות שנגזרו בימים אלה מקורן בהסתה זו.

עברית מפי יהודי מומר, אך לא הסתפק בכך. החליט לתרגם את כתבי הקודש לשפת רומי מאחר שתרגום השבעים הוא מטעה לדעתו (ובזה קרובה דעתו לדעת הכמינו). לפני חמש שנים סיים את מעשה התרגום הנקרא בשם „וולגטה״.

אלא מי שירצה להסיק מכאן כי אוהב ישראל הוא, אינו אלא טועה. ראשית, רחוק הוא מלומר דבר בשם אומרו ומעלים הוא את מקור חכמתו. שנית, אין הוא מסתיר בכתביו כי מרגיש הוא „שנאה עמוקה ליהודים המגדפים עד היום את אלוהינו בבתי כנסיותיהם״ וחורץ הוא את דינו עלינו: „עם אומלל שאינו ראוי כי ירחמו עליו״.

והוא כבר הטוב שבהם. כי הנה גרוע ממנו אבגוסטינוס, איש היפון שבאפריקי, שאף ידיעה זו בכתבי הקודש ובפירושי חכמינו חסרה לו. הנה פרסם ספר „על מלכות שדי״, ובמלכות־שדי זו שלו אין הוא מוצא מקום לעם ישראל — כי אם מחוץ לכל חברה ומשטר. על היהדות — טוען הוא — לשאת אות קין על מצחה עד שתודה בנצרות. „באחרית הימים יכירו היהודים בנוצרי שלנו ואליהו הנביא יסביר להם ברוחניות את התורה המושגת להם עכשיו רק בגשמיות וישיב לב אבות על בנים״. כנראה שבורותו עמדה לו לשכוח את חלקו האחר של הפסוק: „ולב בנים על אבותם״. וודאי וודאי שנעלמו מעיניו דיני בן סורר ומורה...

הסחר בשווקי סוריה

פרטים מלאים על השינויים שחלו בביקוש מיצרכים וסחורות ובאספקתם

— מאת סופר מיוחד —

שליחנו המיוחד, אשר נסע לפני שבועות מספר לסיור מסחרי מקיף בכל השוקים בסוריה, חזר בימים אלה מנסיעתו. הוא ביקר בכל שוקי סוריה החשובים ובכל ערי הייצור, והשתדל לבדוק ולבחון היטב את האפשרויות המסחריות ואת השינויים שחלו בשוק הסורי בזמן האחרון. פרי חקירתו היא הסקירה המובאת להלן:

קודם לכל הערות כלליות אחדות: מצב המסחר בשוק הסורי הוא ללא שנוי יסודי. ירדה במקצת הדרישה למוצרים חקלאיים, כי גדלה התפרקה המקומית, ונשתבשו דרכי משלוח הסחורות לחלק המערבי של האימפריה, כגון איטליה, ספרד, צפון אפריקה המערבית וכו׳, כך שחלק גדול של מיצרכים וסחורות מוגמרות, אשר לפני מספר שנים היה מוצא דרכו בעיקר לשוק האירופי, נשאר כיום בשוק המקומי.

אולם עם צמצום אפשרויות המסחר עם אירופה ומערב הים התיכון, גדלו בהרבה קשרי המסחר עם פרס והמזרח הרחוק. השלום ששרר לאחרונה בין פרס לאימפריה במזרח, הביא רווחה כלכלית עצומה לסוחרים במזרח. דרכי השיירות נעשו בטוחים, כך שאפשר כיום גם דרך היבשה לשלוח שיירות גדולות. הספינות הסוחרות עם הודו, ציילון ומלבר לא נזקקות כיום לתיווך הערבי התימני, שהיה מוביל שיירות מתימן לשוקי סוריה, אלא עושות כיום את דרכן במפרץ הפרסי עד לשפך הפרת, ובחלקן אפילו עולות במקצת במעלה הנהר, דבר המקצר בהרבה את דרך השיירות, ומחיש את קצב המסחר.

יש לציין ירידה כללית במחירים, בגלל עודף סחורות. אולם הסוחרים הגדולים בטוחים כי המסחר עם המערב יתחדש בקרוב, ואז יעלו שוב המחירים, ובגלל ריבוי סחורות המזרח הרחוק, גדלו סיכוי הריווח מתיווך בין המזרח הרחוק והמערב.

מרכזי המסחר נשארו עדיין אנטיוכיה, בעל בכי (בעל בק בלעז) וצור, אולם נוספה להם כיום בחשיבות דמשק, בגלל קירבתה לדרכי המסחר המדבריות המקשרות עם פרס והמזרח הרחוק. כן גדלה חשיבותה של חומץ השוכנת אף היא על דרך השיירות לפלמירה (היא תדמור). יתכן שכדאי לסוחרים גדולים להחזיק אנשים בחומץ, על מנת לברר בדיוק מה הסחורה העוברת בעיר בדרכה לשוקים הגדולים.

השוק בצידון ירד בהרבה. המוצר היחיד המצוי בו עדיין בשפע הם הקוסים הצידוניים — כלי החרס העדינים בעלי השולים החדים. אולם אף מוצר זה, שהיה פעם מונופולין של העיר, נמצא כבר במקומות אחרים, כי בעלי מלאכה צידוניים נדדו לערים גדולות אחרות. כן אפשר עדיין להשיג כמויות גדולות של תבואות בעיר זו.

הירידה בצור עדיין פועל במלוא הקצב, וסוחרי הבדים והבגדים המוגמרים עדיין יכולים למצוא בו עניין רב. נוסף לבדים וסחורות מקרמיים נוספו עכשיו בדי משי מסין, ואריגי כותנה מהודו.

הגדול בשוקי סוריה הוא — אנטיוכיה. מאמצי הערים האחרות לא הצליחו לדחוק את רגלי השוק האנטיוכי. העיר משמשת עדיין כמרכז המסחר בעבדים. אבל, המצב בשוק העבדים אינו מהמשובחים. מן המערב חדלה אספקת העבדים בשנים האחרונות. במזרח — שקט ושלום, ומשם אין סיכויים לקבלת שבויי מלחמה לשוק. מקור האספקה היחידי כיום היא אפריקה. העבדים מובאים ממצרים באניות. אולם השגת העבדים באפריקה כרוכה בקשיים עקב עלית הביקוש, ומחיר העבדים באנטיוכיה האמיר מאד.

כלי חרש הופיע בשוק הנחושת באנטיוכיה ושמו „אנטיכי״. זה כלי נחושת כפול דפנות, אשר נותנים נחלים להוטות בין דפנותיו, ועל ידי כך אפשר לשמור על החום בתוך הכלי. המצאה חשובה מאד לעקרות הבית ומנבאים לה שוק נרחב ביותר.

ט׳ נאם בעיני הירונימוס

(מתוך פרושו לצפניה א׳ ט״ו)

„עד היום הזה אסור ליושבי העיר הבוגדים (ליהודים), שרצחו את משרתי אל וביחוד את בן האלהים, לבוא לירושלים; רק כדי לקונן נותנים להם להכנס. והם מוכרחים לקנות להם בכסף את הרשיון לבכות על חורבן מדינתם. הם, שקנו לפנים בבצע את דם ישו, מוכרחים כעת לשלם אפילו שכר דמעותיהם. אפילו הבכיה אינה ניתנת להם חנם.

ביום בו נלכדה ונחרבה העיר בידי הרומיים יש לראות אסיפת העם העלוב, זקנים וזקנות תשושי כוח, לבושי בלוי סחבות, עד שבחיצוניותם ובלבושם בלבד ניכרת חמת אלהים.

המוני האומללים הללו מתכנסים, ובמקום שם האלהים קם ויחי בזוהר הצלב ובמקום שם מבהיק סמל הצלב מראש הר הזיתים, מבכה חורבן מקדשו עם אומלל, שאינו ראוי כי ירחמו עליו.

עדיין עיניהם זולגות דמעות. עדיין ידיהם רועדות ושערותיהם פרועות, וכבר המשמר דורש שברו חלף הרשיון לשפוך דמעות... מקרגנים הם על המקדש שנשרף לאפר, על המזבח שנהרס, על הערים הבצורות לפנים, על מגדלי המקדש הגבוהים, שמהם הפילו לפנים את יעקב אחי אדונינו״.

אגרות למערכת

שושן־דוכת — אסתר המלכה אשר בדורנו

אדוני העורך,

כאשר הגיע אלינו לפרס אותו גליון פורים של „דברי הימים״ ובו כותב „חכם״ אחד באגרת למערכת, שלדעתו כל מגלת אסתר איננה מעשה שהיה, כי אם משל־סופרים, מלאו כל הקוראים את פיהם שחוק. אם מישהו סבור שהסיפור הוא פרי דמיון יבואו החיים ויוכיחו לו שגדול כוח החיים מכוח הדמיון. לא רק שכל מה שמסופר במגלת אסתר אמת לאמיתה הוא ועל כך מעידים ספרי פרס אשר בבית גנזי המלכים פה, כי אם אותה מעלה וכבוד בפרס שאליהם הגיעה עדת ישראל בימינו, בימי מלוך מלכתנו שושן־דוכת אשתו של המלך הטוב והמטיב יזדגרד ובתו של ראש הגולה הונא בר נתן, מעמידים בצל את כל המסופר על מעמדנו בימי אחשורוש, כי סוף סוף הן אסתר היתה למלכה מבלי שאחשורוש ידע את מוצאה, בעוד שיזדגרד המלך האדיר השולט על כל מדינות פרס נשא לאשה את שושן־דוכת הן בגלל יופיה, הן בגלל חכמתה, ואחרון אחרון: בגלל רצונו למהול את דמו בדם צאצאי דוד המלך, אשר ראש הגולה הונא בר נתן הוא מזרעם, בשלשלת ארוכה וברוכה מיהויכין אשר הוגלה בימי נבוכדנצר.

ודאי שלא פסו גם בני המן מפרס. מצד אחד כל כת האמגושים האפלה, עובדי האש, המסיתים את המלך בלא הרף נגדנו והמכנים אותו בשם „חוטא״, ומצד שני אותם נוצרים אשר הצליחו בזמן האחרון לחדור לכאן הודות לרוחב דעתו ולבו של המלך יזדגרד. אלא שמיום שהחלו להגיע הידיעות על מעללי הנוצרים כלפי היהודים והיחוגים בארצות המערב יצאה מלכתנו שושן־דוכת בעת ותבעה מהמלך לשים קץ להתפשטות אמונת־השגאה הזאת. המלך היה כבר צעד אחד לפני הטבילה, אך שושן מנעתו מזה.

את בנה מכנה המלכה בלשון עבר גור, על שם גור אריה יהודה. אכן, נתקיים בה: לא יסור שבט מיהודה.

גביהא כתילאי (פומפדיתא)

המסחר בעצמות — חרפה!

תמה אני על כך, למה ממלאים חכמינו פיהם מים למראה התועבה הנעשית לעיני כל במסחר בעצמות קדושות. אין זה כמובן מענייננו להטיף מוסר לנוצרים המחפשים ו„מוצאים״ מדי פעם עצמות של קדושיהם ועושים מהם סחורה. אולם זה מענייננו לא להתיר להם „למצוא״ קברות מדומים או להוציא מקברות אמיתות את עצמותיהם של גדולי האומה. כמה קברים שכאלה כבר חוללו ונשדדו ויבוא יום ולא ידעו עוד בישראל היכן קבורים היו מלכיו ושופטיו. והרי עד היום הזה שמרנו על מקומות אלה, גם כאשר נעזבו ערים וכפרים.

ואם אין בידינו לפי שעה למנוע מנוצרים מעשי תועבה שבמסחר זה חייבת הנשיאות וחייבים חכמינו להטיל חרם ונדוי על כל יהודי הנותן יד למסחר זה. גם מה שמתלהשים אצלנו שהיהודים פשוט מנצלים את הסרוף שאחז את הנוצרים ומראים להם על קברים שלא היו ולא נבראו, איננו עלול להקל על תומר התועבה. אין אנו רוצים שיהודים ונוצרים יסחרו לא בעצמות יוסף האמיתיות ואף לא בשלדו המדומה. שמו יקר לנו וקדוש, ומסחר זה מחלל אף את שמו. בקדושי אל תגעו. לא היתה קללה בפי הנביאים בכללת זריקת עצמות החוצה.

יפסיקו חכמינו את שתיקתם: יוסל איסור על מסחר זה וחרם לנידוי על כל יהודי הנותן יד לכך.

יוסי איש לוד

עזים אוהבות קנמוך

חֵלֶב עִזִּים הָאוֹכְלוֹת קִנָּמוֹן—
לְשׁוֹתָה—בְּרִיאוּת,
לַבְּעָלִים—מָמוֹן.
וְהַקִּנָּמוֹן לָאוֹ דַּוְקָא מְהֻדּוּ
כִּי מִמַּטְעֵי תַּנְחוּם מֵלֵד הוּא.

תנחום מלד

(C) ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

השלטון הממשי בידי אחות הקיסר

— מאת סופר „דברי הימים" בקונסטנטינופול —

הקיסר תיאודוסיוס השני מפרסם צווים ומחוקק חוקים, אך בעיר הבירה של ביזנטיון ידוע גם ידוע שהשלטון האמתי נמצא בידי אחותו, פולחריה, הגדולה ממנו בשנתים בלבד. רק לפני שנה בלבד נתמנתה ע"י ראשי השלטון כאפוטרופסית לאחיה „עד הגיעו לבגרות" — ויש אומרים כי תקופה זו של „התבגרות" הקיסר תמשך עשרות בשנים...

פולחריה, הנושאת גם את התואר הקיסרי „אוגוסטה", הכריזה שהיא „מקדישה את בתוליה לאלוהים" ואף השפיעה על שתי אחיותיה, וגם הן נדרו יחד אתה את נדר הבתולים. שלוש האחיות וקבוצת צעירות אחרות מהוות כעין עדה דתית מיוחדת בארמון ועוסקות בתפילה כמה שעות ביום.

אך אל נא תחשבו שפולחריה מסתפקת בזאת. האדיקות הזאת אינה מצמצמת כלל את הטיפול בעניני המדינה, בהם היא עוסקת בחריצות הרבה יותר גדולה מאשר בעניני הדת.

פולחריה רכשה ידיעה יסודית ביוונית ורומית, ולא פעם הופתעו אנשים מהסגנון הנאה של דבריה או אגרותיה. היא שוקלת בדעתה ללא חפזון את עניני המדינה, אולם בהגיעה למסקנות היא פועלת בזריזות ובהחלטיות. היא מגיעה בחשאי את גלגלי הקיסרות ומשתדלת שכלפי חוץ יחשבו כי אחיה הוא הקובע.

אומרים שאביהם של תיאודוסיוס השני ופולחריה כתב בצוואתו שהוא ממנה כאפוטרופוס על בנו את שליט פרס, המלך יזדגרד. חצר הקיסר בקונסטנטינופול אינה מאשרת את הידיעות על כך. אין ספק שמשהו משונה היה בקשר לענין האפוטרופסות: יתכן שהצוואה זוייפה; יתכן שהיה בה סעיף כזה, שנועד להרחיק עוד יותר את ביזנטיון מרומי המערבית (שכן על פי דין צריך היה להתמנות כאפוטרופוס דוקא דודו של הקיסר הצעיר, הונוריוס קיסר רומי המערבית!); יתכן שהקיסר ארקדיוס רצה לשפר את היחסים בין ביזנטיון לבין פרס. בכל אופן: היחסים בין שתי המעצמות המזרחיות היו טובים בשנים האחרונות, אך האפוטרופסות והשלטון הכרוך בה נפלו לא בידי המלך יזדגרד אלא בידי צעירה בת 17—16.

פולחריה מטפלת גם בחינוך אחיה: היא מלמדת אותו כיצד לשלוט. אך לא על עקרונות השלטון מרצה היא לפניו, אלא על גינונים בלבד: כיצד להעלות על הפנים ארשת של רציונות והדר־מלכות, כיצד ללכת, מה ללבוש, כיצד להתישב בצורה הנאותה על כס המלכות, כיצד להמנע מצחוק ומחיוכים, כיצד להקשיב במבע של עליונות ולהשיב תשובות מתאימות: בקיצור, היא מלמדת אותו כיצד להיראות כקיסר. ואכן, יודעי־דבר אומרים שאין בדעתה להסתלק מהשלטון וכי היא תשאיר את הקיסר „בלתי־מבוגר" עד סוף ימיו. אותם מקורות מוסרים שאין היא מעריכה את חריפות שכלו של אחיה, ולכן היא סבורה שדי לו בכבוד ובגינוני־מלכות חיצוניים, ואילו מושכות־השלטון האמתיים — בלתי נחוצים לו.

הקיסר הצעיר יושב כמעט כל הזמן בארמונו ונהנה מהכבוד המדומה שמעניקים לו סריסי החצר וגבירותיו. הדבר היחידי שמוציאו בדרך כלל החוצה הוא — ציד. חוץ מזה הוא עוסק בחריצות רבה בציור ובחיטוב. בלא פחות חריצות הוא עוסק בהעתקת ספרי־דת נוצריים והודות לכתב־ידו היפה זכה לכנוי „קאליגראפס".

נוסף לכך מטפלים בקיסר כמה וכמה פדגוגים המדריכים אותו במקצועות צבאיים (לא פיקודיים...) ובדקדוק, רטוריקה ופילוסופיה.

וכל זה נועד, בעצם, כדי להסב את תשומת לבו מעניני הממלכה.

מי היה אביו של הקיסר?

— מאת סופר מיוחד —

הקיסר תיאודוסיוס השני הוא באופן רשמי בנם של הקיסר הקודם ארקאדיוס והקיסרית איידוסיה. אך מתהלכות שמועות שארקאדיוס לא היה אביו האמתי.

הקיסרית איידוכסיה היתה אשה צעירה ויפה והיא שנאה את בעלה. לעומת זאת התיחסה בידידות רבה לאציל יוחנן. ורבים סבורים שהוא הוא אביו האמתי של תיאודוסיוס השני.

הקיסר ארקאדיוס לא שם לב לשמועות שהתהלכו ושמח מאד כאשר נולד תיאודוסיוס, ואף העניק לתינוק את התארים „ציור" ו„אוגוסטוס".

אגב, בקונסטנטינופול נמכרות מגילות של סופרים מסויימים, המספרות בגלוי על כך שהקיסר ארקאדיוס אינו אביו של הקיסר הנוכחי, ובכל זאת אין השלטונות אוסרים את מחבריהן של המגילות הללו. עובדה זו מעוררת מחשבות...

עם השבטים הגרמניים בגליה

הרפתקאותיו של קצין יהודי שנפל בשבי הברברים. — „טוב להיות בין יהודים ולהרגיש כי בצלם אלוהים נברא האדם"

שלשום קראני העורך ואמר: „יש לי בשבילך תפקיד. לפני כשבוע הגיע ארצה יהודי ששרת שנים רבות כקצין בצבא הרומי, וחזר זה עתה מרומא. הוא מתאכסן אצל קרובו, שמעון בר גמלא, הסוחר הגדול. גש וכתוב משהו על הפשיטות הללו של השבטים הגרמניים באירופה, אולי תוכל לעשות מזה מטעמים לקוראים."

פגישתי עם הקצין

את היהודי האמור מצאתי באמת בבית ר' שמעון בר גמלא. הוא יהודי כבן 60, גבה קומה ורחב גרם. שערו המסולסל הכסיף ופרחתו התקרחה, כך ששערותיו המכסיפות־מסולסלות יוצרות עטרה מסביב לראשו. הוצגתי לפניו נגשתי לברכו, הושיט את ידו הימנית ותפש ביד ימיני! נדהמתי ונסוגותי לאחור. הוא הצטחק ואמר: „סלח לי, ידידי הצעיר, לא נתכחנתי להרעישך. זה מנהג שרכשתי לעצמי בין הגרמנים. הללו הגם עם של לוחמים. מעולם אינם הולכים ללא נשק. כאשר נפגשים שני גרמנים זרים זה לזה, הדבר הראשון שהם עושים הוא לבדוק אם אין נשק בידי השני. ולכן תופשים איש ביד הימין של רעהו. זו מעין צורת ברכה, כמו הקידה ושימת היד על החזה אצלנו במזרח."

נתישבנו על הדרגשים הנמוכים ובמשך שלש שעות סיפר לי אלעזר בן יוסף מאנטיוכיה, המכונה לזרוס, את תולדות חייו. לא אלאה אתכם בתיאור מפורט, אמסור רק תמצית קצרה מסיפוריו על הגרמנים.

הגרמנים בשטח האימפריה

את הגרמנים מכיר הוא היטב. הרבה חיילים גרמנים נמצאו בצבא הרומי בגליה. שם השתמשו הרר־מיים אפילו בשבטים שלמים שהללו יגינו עליהם מפני שבטים גרמנים אחרים. הם ניסו לסכסך שבט ב־שבט, ובדרך כלל הצליחו. אבל לא לאורך ימים.

הגרמנים היושבים בתחומי גליה, למדו, לדבריו, הרבה מן הרומיים, והם כבר תרבותיים יותר. בחלקם אפילו התרגלו לגור בערים. אולם הגרמנים הברברים, הבלתי מתורבתים, אותם למד להכיר לאחר שהיה שנים בשבי.

הגרמנים הראשונים שפגשם, היו חיילים גוטיים בשרות הצבא הרומי. הנודדים עברו את הדנובה וקבלו רשות להתישב בתחומי הקיסרות הרומית. ומאז הם משמשים כחיילים שכירים. אבל אין לסמוך עליהם הרבה. זכורני — המשיך לספר — כי פעם ישבנו על גבול ארמניה, ובמשך חדשים מספר לא הגיע התשלום. בבקר אחד מצאנו עצמנו, כל הקצינים, מוקפים ע"י השכירים הגרמנים, וקציניהם בראשם. הם הודיעונו שיחזיקו אותנו במאסר עד שיקבלו את שכרם. כעבור שבועיים הגיע השכר — ושוחררנו. ביון היו מקרי שוד וביזה מרובים שבוצעו ע"י קצינים אלה. הדבר המוזר הוא שעם כל הפכפכותם, מסוגלים הם להתיחס בנאמנות רבה לאדם, שאותו הם משרתים.

השבטים הצפוניים

אולם השבטים הגוטיים הללו אינם מהוים את הסכנה הגדולה לקיסרות הרומית. המסוכנים הם הגרמנים היושבים בתוכבי גרמניה. נתקלתי בהם לראשונה כשהגעתי לגליה לפני חמש עשרה שנה כקצין אספקאות. ליד כל ערי הגבול („לימס" ברומית) השתכנו שבטים שבטים של הפראים הללו, פרנקים, אלמנים, סאלים, בורגונדים, אונים, זואבים, כולם שבטים טייטוניים, שלפי מסרתם מוצאם מהצפון. פ. איהם מבהיל. הם כולם ענקים, גבוהים בראש מאנשי המזרח או הרומיים. הם רחבי גרם. שערם צהוב בהיר, עיניהם אפורות או כחולות בהירות. לבושים הם בגדי עור מוזרים מאד. כשראיתים לראשונה נדהמתי. הרי הם הולכים במכנסים גלויים! במשך כל שנות היותי אתם, לא ראיתי גרמני מהלך ללא נשק. אפילו המשועבדים ואנשי המעמד התחתון הולכים עם חרבות קצרות או סכינים.

לוחם מחיל הפראנקים

נקראים כך על שם הפרנצסקה — גרזן בלשונם.

בשבי

הדבר קרה לפני כאחת־עשרה שנה. אחרי שירות של שנים בצבא הרומי, נתקבלה פתאום פקודת הקיסר שלפיה צריכים לפטר את כל הקצינים היהודים בצבא. היסב חרה לי הדבר. לאחר שרות נאמן וממושך — זה התשלום. ידידי הצעיר, לעולם אל תאמין לנכרים כאשר אתה תלוי בהם. הם ישתמשו בך כל זמן שנוח להם ואחר כך ישליכוך החוצה.

בקיצור, נצטוויתי למסור את ענייני. לשם כך נסעתי לביקור בערי הגבול. והנה, באחת הנסיעות הללו בצפון גליה התנפלו על שיירתנו אלף לוחמים ברבריים ולקחונו בשבי. הם היו פרנקים, גבוהים וחסונים, ארוכי שער ומגודלי שפם, מזויינים מכף רגל ועד ראש. שמו של הנסיך שהיה בראשם — בלטיד. מיד כשראני עם בגד השרד וסימני הדרגה, ציוה להפרידני משאר השבויים — אותי ועוד קצין רומי גבוה — והובילני עמו לכפרו. בדרך התברר לי כי בלטיד זה הינו מפקד גדוד פרנקי שכיר, שצריך לשמור על הגבול ליד נהר הסכלדה. והנה החליט כי הסרים להם בכפר עבדים. מה עשה? לקח את גדודו ופשט על מספר קולוניות רומיות ושיירות ממשלתיות — ומילא את החסר בעבדים.

הכפר הגרמני

הגענו לכפר שהיה בנוי בקרתת בלב יער עד. זה היה ביקורי ראשון במושבה גרמנית אמיתית. מסביב לקרחת עמדו צריפים מסודרים בקבוצות. הצריפים — ארבעה כתלים וגג משופע. במרכז הגג — חור ליציאת העשן. פינו לנו צריף מיוחד, ובלטיד אמר לנו כי הנגר בידו כבני תערובות.

הם היו כולם עובדי אלילים. פולחנם היה לא מסודר, שום סדר תפלות וטכסים. הטכסים היו נעשים רק במקרים מיוחדים, כגון אסיפת שבט, מחלה, מות נשיא או מלך, וכדומה.

הבתים מסביב לככר הכפר היו מסודרים לפי בתי אב. לכל משפחה — צריף. בית־האב מהוה את היחידה היסודית בשבט. בתי האב לוחמים ביחידה אחת, לכל גבר יש רק אשה אחת, אבל מספר הילדים הנולדים הוא גדול מאד. אין הגברים עושים שום עבודה בכפר. תפקידם — להלחם. את העבודה עושות הנשים בעזרת עבדים. יש עוד מעמד של גרמנים נחותי דרגה, והם עושים חלק מעבודות הכלל. אין רכוש פרטי רב. הקרקע שייכת לכל הכפר ומעובדת ע"י העבדים בשביל כל הכפר. הגברים, כשאינם נלחמים, יושבים כל הלילה מסביב למדורות, אוכלים כמויות עצומות של בשר חזיר, שותים מיני משקאות חריפים מאד, עשויים מגידולי יער, משתכרים, וישנים כל היום. מחזה מבהיל הוא לראות את הישיבות הללו מסביב למדורה. בתחילת הערב, כאשר כולם יושבים אוכלים ושרתים בדממה. פניהם רציניים, ואוי לו לאדם שיפריעם בשעה זו: הם מתמלאים מיד זעם ויכולים להרגו ללא כל מעצור. ושאר היושבים ליד המדורה לא יגידו עפעף. לאחר שמתחיל השכר להשפיע עליהם, הם פוצחים בשירה פראית וסוערת. המופסקת מעטם לפעם ע"י אחד הלוחמים שקם, גביעו בידו, ובעזרת תנועות־ידים רבות הוא מספר סיפור מלחמתי. לאחר גמרו מתגברת שוב השירה — יד ביד עם השתיה. ושוב מספר לוחם אחר על הרפתקאות מלחמת ושוד והרג ואונס, וכולם מחרים מחזיקים אחריו. וכך נמשך הדבר עד אור הבוקר. כאשר היו הלוחמים משרכים דרכם איש איש לצריפו, נופלים על משכבם ונוחרים כל היום.

כל כפר כזה יושב במקום אחד שתים שלש שנים. לאחר זאת, כאשר האדמה נוצלה, נודדים תושביו למקום אחר. לכל בית אב יש עדר גדול של חזירים, המשמש עיקר המזון. בזמן הנדידה הם מטעינים רכושם על עגלות בעלות גלגלי עץ שלמים ונסחבות ע"י שורים.

הנדידה הגדולה

כמה ימים לאחר נפילתי בשבי, — המשיך וסיפר אלעזר בן יוסף, — נערכה אסיפה כללית. האסיפה, נקראה ע"י בלטיד והכוהן הגדול. כל הלוחמים נאספו בככר, והכהן הקריב קרבנות לוטן אל השמש ולדונר אל הרעם, שני האלים הראשיים שלהם. אחרי זה דבר בלטיד, ובסוף דבריו הקישו הלוחמים בחניתם על מגינם. אחר־כך דבר אחד הלוחמים, ושוב חזרו הקשות על המגן, ואחריו דבר שני, וקן נשואפנים. אולם הנאספים אפילו לא נתנו לו לגמור דבריו. הם החלו לצעוק ולהפריע לו, והוא נאלץ לרדת. לאחר האסיפה הסביר לי בלטיד כי העמיד להצבעה החלטה בקשר לרשות נתינת מעבר לשבטים פרנקים אחרים. שאלתיו: וכיצד נעשית ההצבעה? השיב לי כי הקשקוש במגינים הוא סימן ההסכמה. הוא הסביר לי כי הממלכה הרומית חסרת כח, ולמה לא לתת לגרמנים להתישב בשטחי גליה? מי יתנגד להם?

כמה חדשים אחרי זה התחילה נדידה גדולה דרומה־מערבה. הצטרפו אלינו שבטים פרנקים אחרים. ולא היה שום דבר שיעכב בעד גל זה. ההתקדמות היתה איטית. מפעם לפעם היו הלוחמים מתקדמים לבדם, וחזרו אחרי שבועות או חדשים.

בבית

שנים היה אלעזר בשבי, הוא שוחרר לפני שנתים, כאשר נכבשה גליה ע"י צבאות אטאולף הגוטי, בן ברית רומי. לאחר נדודים של שנים רבות — סיים את סיפורו — טוב להיות שוב בין יהודים ולפוש מריח עורות וחזירים ומהמראה של פראי יערות אלה. שוב אני יודע כי בצלם אלהים נברא האדם...

ארבעה נכבדים יהודיים נדונו על „תליית" המן

אנטיוכיה. — הד מאורעות פורים האחרון נשמעו אתמול בבית הדין המחוזי באנטיוכיה, כשארבעה מראשי העדה היהודית באימנסתר, הסמוכה לאנטיוכיה, נידונו לקנס כספי כבד, בעוון „הסתה למהומות".

כזכור לקוראים פרצו בעיר אימנסתר, בתג הפורים האחרון, התגשויות רציניות בין התושבים היהודים והנוצרים שבעיר. אחינו, ברגיל בחגיגות פורים, שרפו את דמותו של המן הרשע, כשהוא תלוי על עץ, בככר שליד בית הכנסת העירוני. מיד הופצו ברובע הנוצרי בעיר שמועות כי היהודים צלבו ושרפו ילד נוצרי, והמון גדול של נוצרים החל לצעוד לעבר הרובע היהודי. היו מספר התגשויות ואנשים משני הצדדים נפגעו באבנים ומכות. המשטרה המקומית נאלצה להזמין צבא לעזרה בכדי להחזיר את הסדר על כנו. במקום לאסור את מפיצי שמועות הכזב, נאסרו ארבעה מבין ראשי הקהל היהודי, והוחזקו במאסר עד אתמול — כאשר הובאו בפני בית המשפט המחוזי.

תוך מהלך המשפט נתברר ללא צל של ספק, כי ספור הבדים בדבר שריפתו וצליבתו של הילד הנוצרי משולל כל יסוד, אבל בית המשפט מצא כי ב„עצם שריפת הבובה, כשידיה פרושות, יש משום התגרות בנוצרים", ולכן קנס את הנאשמים בקנס כבד, והמליץ בפני השלטונות על חקיקת חוק שיאסור את חגיגת הפורים בכלל.

מצ'יאה חדשה...

בשוק „העצמות הקדושות"

הכומר מכסימוס מרוזנה חזר אתמול לטבריה מנסיעתו לכפר גמלא, והודיע שגילה בכפר את קברו של הקדוש הנוצרי סטפנוס. הוא מתכנן את העברת העצמות, לבירת הקיסרות המערבית, רוזנה.

הכומר מכסימוס הגיע ארצה לפני כשלשה חדשים והחלטתו נתושה לא יתכן שיקופח חלקה של עירו רוזנה. בכל אחת מהערים הגדולות בממלכה הרומית המזרחית יש כבר איזה שהוא שריד־קודש מארץ הקודש, רק ברוזנה אין. לכן כיחן פעמיו ארצה ובפיו נדר: לא יתזור לעירו בלי שרידי קודש.

כשהגיע ארצה נתברר לו שבא קצת מאוחר. המסחר בעצמות קדושים התחיל כבר מזמן, ונמצאה „גאולה" למרבית הקדושים.

עוד בימי הקיסר יוליאנוס נמצאו עצמות יוחנן המטביל והנביא אלישע, והועברו למצרים. לפני עשרים שנה הועברו עצמות „יוסף אבינו" לקונסטנטינופול. ואחריו „גאל" שמואל הנביא. כן נמצאו זכריה וחבקוק והרבה עשרות אנשים אחרים. הנוצרים לא הסתפקו בגאולת. קדושיהם, אלא שלא הסס גם מלחלל את גיבורינו, וייחסו להם עצמות שנמצאו.

אבל כיצד יחזור מכסימוס לעירו בידים ריקות? והנה מן השמים סייעו בידו, ובחלום „נגלה" לו סוד מציאות קברו של סטפנוס, הקדוש, הנוצרי, בכפר גמלא. לא ברור, איזה חלק בחלום זה יש לכל מיני מורי דרך יהודים רמאים, אשר לדאבוננו לוקחים חלק פעיל מאד במסחר ה„קדוש" הזה.

אולם נראה שמכסימוס חשש, שמא לא יאמינו למציאתו הגדולה, לכן צרף אליה גם את קברו של ר' גמליאל בן הלל הזקן, שהיה מורו ורבו של שמעון התרסי, לפני שזה סרח והפך שמו לפאולוס.

מודיעים לנו על הרושם הגדול שעשתה מציאה זו על הנוצרים בארץ, הם רואים בכך „אצבע אלהים" ואות לאהבת האלהים אותם.

פרעות ביהודי אלכסנדריה

(המשך מעמ' א')

שמועה אומרת כי מאחורי המהומות מסתתרת מגמתם של הסוחרים הנוצריים העשירים להפטר ממתחריהם היהודים. התערבותו של השר אורסטס היתה נסיון למנוע פגיעה רצינית בכלכלתה של העיר, שעלולה להרוס גם את מערכת המסים.

בזמן המהומות נתברר שהחיילים השכירים החדשים מן השבטים הגרמנים, שהובאו לאחרונה למצרים, אין בהם כל תועלת. הם הפרו פקודות בגלוי, ואמרו שאין ברצונם להתערב „בסכסוכים הפנימיים" של העיר.

משה — „המשיח" האומלל מכריתים

(המשך מעמוד ג')

לה היתה, שפחד נפל על הנוצרים, ולא העיזו לגגוע לרעה במתאספים וברוקדים ברחובות.

כשאני נזכר בימים אלה עובר רעד בכל עצמותי, כי הן גם אני, אשר אינני נוח ביותר להתלהב, נאחזתי בסנה הבוער הזה וכבר ראיתי בעיני את הים הנבקע ואנו עוברים בו בחרבה, וכבר ראיתי בעיני את הארץ הטובה ובית מקדשנו מתנוסס על ההר ואנו חוגגים את הפסח בירושלים.

האם היה איש בקרבנו אשר בפה מלא אמר: אל תאמינו? ההיה מעיז לומר זאת? וכי מי מתוכנו לא כמה לבו ליום הגאולה? והנה באו כל האותות הללו והנה נפלה רומא, והנה בא האיש אשר אמר, כי יבקע את הים.

ובבוא אותו יום גדול ונורא, ואנו אוכלים מצה, נעלינו על רגלינו ובגדינו עלינו, כי לא התפשטנו כל אותו הלילה, ואנו הולכים וקרבים אל הים הנורא, והרחב, העמוק, הולכים וקרבים. נשים מתופפות בתופים. גברים פוצחים בשירת ההלל. „בצאת ישראל ממצרים", „בצאת ישראל מכרתים" ...הנה הגענו אל הים. הנה נכנס ראשון לתוכו הוא עצמו, משה. אין אני רואה אותו, כי רחוק רחוק אני בתוך ההמון, אך את מטהו המונף רואה אני, הנה הוא שוקע המטה, שוקע, הנה נכנסים אחריו יהודים, נדחקים, רוצה כל אחד להיות ראשון, ראשון לגאולה, לנס. עשרות עשרות נכנסו ואחרים באים אחריהם...

אך מה זה? למה לא נבקע הים? מטהו של משה שוקע, שוקע. האיש עצמו כבר בא במים עד צואר והוא ממשיך ללכת ומטהו עוד מורם. כבר נרתעים ראשונים. אם מרימה את ילדה מעל ראשה והילד פורץ בבכי. כבר נסחפו ראשונים בגלי הים ואינם יכולים לחזור. ומשה צועד... צועד... הנה כבר אפפו אותו המים והמטה עדיין מונף. עדיין... עד שנעלם נעלם האיש ועמו כאר־בעים נפש מהנועזים ביותר, מהמשתוקקים ביותר, מהמאמינים ביותר. קפאה השירה בפיות. קפאו הרגלים. הכל קפא. אף בכיו של הילד פסק. ורק צחוק רם וגס העיר אותנו מקפאוננו. זה הערב־רב אשר עמנו החל צוחק ואחריו כל היוונים אשר נקבצו סביב לר־אות בנס, ספק מאמינים, ספק לא־מאמינים. ופתאום החל מתגלגל צחוקם ואחר צחוקם החלו לגלגל אותנו, לטלטל אותנו מיד ליד, מרחוב לרחוב. הללו דוחפים אותנו לים וצועקים: לכו, לכו יהודים, לכו אחרי משה, לכו!

ויושבים היינו כל אותו החג ואפילו מצות לא באו לפינו. ורק מרור בלבד, מרור מר שבעתיים, מרור ספוג דמעות. ועוד לא היו בקרבנו ימי ספירה אבלים כאותם הימים. ולא שבה עוד השלוה. עניים ומרודים, כי לא יכולנו לשוב אל אשר עזבנו. כאובים ודוויים על אשר נפתינו או רומינו. והגרוע מכל: היינו ללעג בפי השכנים.

ומה פלא כי נמצאו חלשים ורפים אשר פסו אמונים מלבם והלכו שולל אחר פיתויי נוצרים? לא רבים, כמובן, כאשר יספרו הנוצרים, אך בכל זאת נמצאו. ואף אשר יספרו הנוצרים, כי משה האיש ברח, נמלט על נפשו וחי הוא — שקר הדבר. לעיני כל היה הוא ראשון אשר נכנס למים ואשר טבע. לא, לא רמאי היה האיש, כי אם טועה; וטעותו מרובה קנאה לישראל וגאולת ישראל באה לו. וחלילה לנו לגדף את שמו. כוונתו רצויה היתה, אך עוד לא הגיעה עת. היום עומדים לגרש את אחינו מכרתים, והוא ואלה אשר הלבו עמו לא רצו לחכות עד שיגרשום. הם רצו לדחוק את הקץ. שמעתי שרב אשי, גדול חכמי בבל חרף את שמו של משה. והרי לא כאחינו במערב בשלטון אדום, אחינו במזרח בשלטון פרס. עליהם אין לא אימת הצלב ולא אימת שבטי גרמן. וכבר אמרו חכמים: אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו.

הפילוסופית היוונית היפטיה נרצחה ע"י אספסוף נוצרי

(המשך מעמ' א')

נראתה המשטרה המקומית ברחובות. מספר קטן של חיילים רומיים שהסתובבו בככר, עמד מהצד ולא התערב.

הפילוסופית היפטיה היתה אחת הדמויות המפורסמות ביותר בחוגים המשכילים. יוונית ילידת אלכסנדריה וחניכת בית הספר והאוניברסיטה המקומיים, הצטיינה בלימודיה במדעי הדות, פילוסופיה והיסטוריה. לאחר גמר לימודיה הוזמנה להשאר באקדמיה היונית כמרצה לפילוסופיה. הרצאותיה הצטיינו בבהירות ובכל יופיפיותו של יפת. בזמן האחרון הרגיזה את שליטי הכנסיה הנוצרית במקום בגלל סירובה לקבל את הדת הנוצרית ובגלל כמה דברים אשר אמרה בהרצאותיה. באחת להסתה נגד היפטיה.

מהן, למשל, התאוננה מרה על ביטול האולימפיאדות ע"י הקיסר תאודוסיוס I.

הפילוסופית טענה לצדקת הסיסמא היונית העתיקה: רוח יפה בגוף יפה. ההרמוניה של כל חלקי הגוף, המטופחת במשחקים אולימפיים, משפיעה גם על ההרמוניה של היצרים והמחשבות, בעוד אשר הבוז המילולי של הנוצרים ליופיו של הגוף האנושי מעוות גם את הרוח ובסופו של דבר אינו בולם את היצרים.

הרצאה זו עוררה את חמתם של הנזירים ולפי החלטה מוסמכת הקדישו את כל דרשותיהם השבוע